

Språkutveckling i musikens tecken

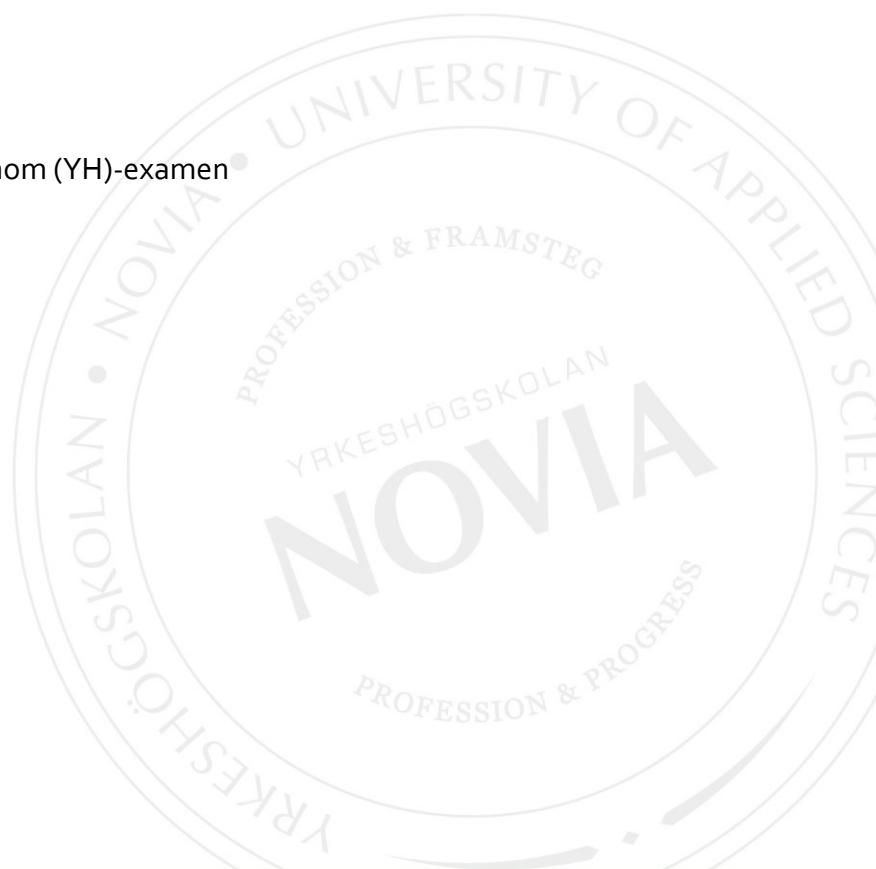
En kvalitativ studie på hur musik används som metod för att främja språkutvecklingen hos barn

Melanie Mikander

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Utbildningen socionom

Vasa 2021

EXAMENSARBETE

Författare: Melanie Mikander

Utbildning och ort: Det sociala området, Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Småbarnspedagogik och metodik

Handledare: Ralf Lillbacka och Pia Höglund-Ingo

Titel: Språkutveckling i musikens tecken – en kvalitativ studie på hur musik används som metod för att främja språkutvecklingen hos barn

---

Datum: 3.11.2021

Sidantal: 41

Bilagor: 1

Abstrakt

Syftet med detta examensarbete var att undersöka småbarnspedagogers uppfattning och iakttagelser kring hur användningen av musik i den pedagogiska verksamheten påverkar barnens språkutveckling. Inom den teoretiska ramen lyfte jag fram teori kring musik och språkutveckling. I undersökningen vände jag mig till småbarnspedagoger på daghem och genom kvalitativa intervjuer undersökte jag deras syn på huruvida musikunderstödd pedagogisk verksamhet kan ha en positiv inverkan på språkutvecklingen. Frågeställningarna var bland annat hur musik används som metod på daghem, vilken plats musiken har i vardagen, vad syftet och målet med musiken är samt om musik som metod gett resultat på språkutvecklingen hos barnen.

I det insamlade materialet framkom att spontana musikstunder har en central plats på daghemmen. Syftet med musikstunderna varierade men ett huvudsakligt syfte var språkutvecklingen. Påverkan på språkutvecklingen till följd av musik som metod var inte alltid så lätt att se, men åtminstone hos barn med annat modersmål än svenska kunde småbarnspedagogerna se resultat på språkutvecklingen.

Min slutsats av undersökningen är att musikanvändning i pedagogisk verksamhet används i ganska stor utsträckning och att musiken nog har en påverkan på språkutvecklingen, men att kopplingen kan vara svår att se. Det är svårt att avgränsa vilka specifika metoder som ger resultat på språkutvecklingen och det bästa är nog att använda ett varierat utbud av språkstimulerande metoder. Resultatet av undersökningen blev en inblick i hur man använder musik som metod i olika daghem.

Språk: Svenska

Nyckelord: Språkutveckling, språk, musik, metod

BACHELOR'S THESIS

Author: Melanie Mikander

Degree Programme: Social welfare, Vaasa

Specialization: Children pedagogics

Supervisor(s): Ralf Lillbacka and Pia Höglund-Ingo

Title: Language development in the spirit of music – a qualitative study of how music is used as a method to promote language development in children

---

Date: 3.11.2021

Number of pages: 41

Appendices: 1

Abstract

The purpose of this thesis was to investigate early childhood educators' perceptions and observations of how the use of music in pedagogical activities affects children's language development. The theoretical foundation of the study highlights theory about music and language development. In the survey, I turned to early childhood educators in kindergartens and through qualitative interviews, I investigated their views on music supported pedagogical methods and whether they experienced that the children's language developed as a result. The questions were among others how music is used as a method in day care, which place music has in everyday life, what the purpose and the goal of music is and whether music as a method has given results on the language development of children.

In the material collected, it emerged that spontaneous music moments have a central place in day care. The purpose of the music lesson varied, but a main purpose was language development. The impact on language development as a result of music as a method was not always easy to see, but at least in children with a different mother tongue than Swedish, the early childhood educators could see results on language development.

My conclusion from the study is that music as a method is used to a fairly large extent and that music probably has an impact on language development, but that the connection can be difficult to see. It is difficult to define which specific methods give results on language development and it is best to use a varied range of language-stimulating methods. The results of the survey were an insight into how music is used as a method in different day care centers.

Language: Swedish

Key words: Language development, language, music, method

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar.....	2
2	Musiken, språket och hjärnan	2
2.1	Barns rätt till musik.....	2
2.2	Forskning om musikens koppling till språk.....	4
2.3	Hur musiken påverkar vår hjärna	5
2.4	Det gemensamma för språket och musiken.....	6
2.5	Sammanfattning.....	7
3	Språkutveckling och musik	8
3.1	Språkstörningar hos barn	8
3.1.1	Konsekvenser av att ha en språkstörning.....	9
3.2	Hur musik kan främja språkutvecklingen vid språkstörningar	10
3.2.1	Musikterapi.....	10
3.3	Hur musik kan fungera främjande för språkutvecklingen	12
3.4	Sammanfattning.....	14
4	Musik som metod	15
4.1	Musikens uppbyggnad.....	15
4.2	Hur man kan använda musik som metod	16
4.3	Val av musik.....	18
4.4	Musik i vardagen	19
4.5	Pedagogernas roll.....	20
4.6	Redskap inom musikpedagogiskt arbete	21
4.6.1	Instrument.....	21
4.6.2	Material.....	22
4.6.3	Att sjunga med barn	22
4.7	Sammanfattning.....	22
5	Undersökningens genomförande.....	24
5.1	Val av metod.....	24
5.2	Val av respondenter	24
5.3	Datainsamling och sekretess	25
5.4	Analysmetod.....	25
6	Resultatredovisning	26
6.1	Musik i vardagen	27
6.2	Barnens delaktighet	30
6.3	Syfte, mål och resultat	31
6.4	Andra metoder	34

7	Slutdiskussion.....	35
7.1	Kritisk granskning.....	37
8	Källförteckning.....	40

Bilagor

Bilaga 1   Intervjufrågor

1 Inledning

Det talade språket är unikt för människan. Derek Brickerton menar att människan utvecklade språket till följd av behovet av föda, nämligen att man behövde kunna berätta för dom där hemma om var födan fanns. Andra forskare, till exempel Peter Grädenfors, menar däremot att språket har en mera social betydelse. Att lära sig språk är något som alla funktionsfriska barn föds med och har möjlighet till. Beroende av var i världen barnet föds och vilket språk barnet får höra kommer barnet att tillägna sig det aktuella språket. Människan använder språket för att upprätthålla en gemenskap på liknande sätt som till exempel aporna putsar varandra och på så sätt håller en gemenskap. Oavsett språkets ursprung är det nu något som definierar människan. Språkutvecklingen är konstant och livslång. Vi lär oss genom hela livet. Något som fått stor betydelse för språkutvecklingen och något som forskats mycket om är musikens inverkan på språkutvecklingen. (Westerlund, 2009, s. 181–182; Kibsgaard, 2019, s. 46)

Språket är alltså något som definierar oss människor, men vilken betydelse har musiken för oss? Många tror att musiken är förknippad med människan som biologisk art. Bland annat Charles Darwin ansåg att musiken spelade en betydande roll för människorna. Arkeologen Steven Mithen menar att musikens huvudsyfte är att uttrycka känslor, identitet samt att skapa samhörighet och sammanhållning. Detta på ett sätt som det talade språket inte klarar av. Mithen anser att språk och musik är tätt sammankopplade och har båda vuxit fram ur ett gemensamt kommunikationssystem. På senare år har det forskats mycket i vilken betydelse musiken har för vår hälsa, och till exempel musikterapi har blivit mycket populärt. Man kan alltså säga att musiken är en del av oss människor, liksom språket. (Lilliestam, 2020, s. 36–38)

Det är alltså konstaterat att både språket och musiken är en del av oss människor och är på många sätt något av det som definierar oss. Eftersom musiken och språket, enligt Mithen, härstammar från samma kommunikationssystem borde man kunna använda musik som metod för att främja språkutvecklingen. Att musik och språk hänger samman och att musiken påverkar språkutvecklingen är något som är välkänt, men hur kan musik användas som metod och kan man se musikens påverkan på språkutvecklingen?

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med detta examensarbete är att tydliggöra och beskriva småbarnspedagogers syn och iakttagelser på hur musik påverkar språkutvecklingen hos barn samt hur pedagogerna använder sig av musik som metod. Jag kommer att intervjua pedagoger på olika daghem runt i Österbotten och i intervjuerna kommer mitt fokus vara på att kartlägga hur musik används som metod. Frågeställningarna i detta arbete är:

- På vilket sätt är musik främjande för språkutvecklingen?
- Vad är pedagogernas iakttagelser kring hur språkutvecklingen främjas genom musikunderstödd pedagogisk verksamhet?
- Vad är målet och syftet med musik på daghem? Används musik i syfte för att främja språkutvecklingen?
- Hur använder småbarnspedagoger sig av musik som metod på daghem?

I detta examensarbete har jag valt att inte gå in på språkutvecklingen i sig desto mera. I stället har jag avgränsat mig till hur pedagoger upplever att språket utvecklas till följd av musik som metod. Det finns tyvärr inte tid att följa med barn en längre tid och se hur musiken skulle påverka språket i det långa loppet, så där drar jag en avgränsning och i stället undersöker hur pedagogerna upplever att språket utvecklas. Jag kommer att avgränsa mig till svenskspråkiga, Österbottniska daghem. Målgruppen kommer därför även vara barn i daghems-ålder, det vill säga barn mellan ett och fem i huvudsak. Jag väljer att enbart vända mig till daghem och intervjua personal där efter som jag är intresserad av att kartlägga vilka metoder inom musik som används på daghem.

2 Musiken, språket och hjärnan

2.1 Barns rätt till musik

Forskning kring barn och lärande har visat på att en läroplan som innehåller konst och kreativitet, i synnerhet musik, är centralt för att uppnå en så effektiv grundskoleutbildning som möjligt. Punkt 13 i Barnkonventionen nämner även att ett barn skall ha rätt till yttrande frihet av alla slag så som bland annat i tal, skrift och konstnärliga former. Förutom detta så finner barn en enorm glädje i musik och tycker det är roligt att hålla på med musik i olika former. Barn använder sig även av musik för att främja sitt emotionella och sociala

välstående. Musik kan även fungera som en möjlighet till integrering. Musiken kan beskrivas som en frizon, ett ställe där man får möta folk på lika villkor genom musikens språk. Musik kan förena människor. (Hofvander Trulsson & Houman, 2015, s. 13–14, 43)

Enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik (2018) är ett mål inom småbarnspedagogiken att utveckla barnets förmåga att uttrycka sig musikaliskt. För detta behöver pedagogerna ge barnet musikaliska upplevelser och stärka intresset för musik. Barnets förmåga att uppfatta musik, ljudnivå, ljudstyrka och klangfärger skall utvecklas genom att man på ett lekfullt sätt bekantar sig med musiken. Bland annat skall man sjunga, läsa ramsor, spela instrument, lyssna till musik och röra sig till musik. Målet är att barnet ska få erfarenhet av grundrytm, ord-rytm och att använda sin egen kropp som instrument. Barnet skall också uppmuntras till att uttrycka sin fantasi, till exempel genom att måla vad man hör i musiken. Barnen skall tillsammans lära sig att skapa musik tillsammans samt få känna glädjen av att lyckas i ett framförande. Man skall använda musik i verksamheten på ett mångsidigt sätt. (Utbildningsstyrelsen, 2018, s. 45)

En väg in till språket kan vara genom musiken. Att sjunga och få dansa till musik är även värdefullt i sig. Barnens språkliga kompetens främjas genom att man använder sig av såväl muntligt språk, kroppsspråk och det musiska språket. Något som har visats ha god effekt på språkinläringen är språk, musik och rörelse. Det musiska språket, det vill säga det icke-verbala språket, är även ett språk som kan förstås världen över oberoende av språk och kultur och är därför även ett sätt för barn att få delta på lika villkor. (Sandö & Hansson Myran, 2020, s. 54)

Musiken är även en viktig metod ur ett socialpedagogiskt synsätt. Det pedagogiska sociala arbetet är inte koncentrerat till tid och rum utan handlar mera om att fokuset ligger på det som händer i det vardagliga livet, utanför tid och rum. Det socialpedagogiska arbetet kan vara allt från att man utför sina vardagliga sysslor eller utöver något intresse och att detta kan ge möjlighet till att bearbeta olika hinder eller möjligheter för att uppnå delaktighet i olika gemenskaper. Deltagande i aktiviteter, så som till exempel musikstunder, ger en möjlighet till att finna mening i olika aktiviteter. Att uppleva en meningsfullhet kan i sin tur leda till nya intressen och nya interaktioner med de andra deltagarna i aktiviteten. Socialpedagogiskt arbete är alltså ett synsätt där man ser metoder som ett sätt att etablera relationer och delaktighet. (Cederlund och Berglund, 2019, s. 125–126)

2.2 Forskning om musikens koppling till språk

Varför människan sysslar med musik är en fråga som många forskare har försökt få ett svar på men än idag finns inget entydigt svar på detta. Några teorier är att musik är ett uttryck för mänsklig kreativitet, att musik fungerar som ett socialt klister eller att musik är språkets förutsättning. Att musik skulle vara en förutsättning för språk grundar sig i att barnets första steg in i språket är baserat på språk-melodisk information. Vårt språk och kroppsspråk innehåller även många olika så kallade musiska uttryck. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 24–25)

Det finns två komplexa och unika färdigheter för människan, nämligen språk och musik. Forskare har upptäckt att musik kan modifiera hjärnan både strukturellt och funktionellt. Ett särskilt område som kan påverkas av dessa neurala förändringar är språket. Musik och språk har visats dela vissa speciella funktioner som gör att musik kan påverka och forma språkbearbetningen. Bangert et al. (2006) gjorde en studie på musiker respektive icke-musiker med hjälp av neuroimaging. Resultatet av denna studie blev att musiker har starkare aktivitet i de områden i hjärnan som är associerade till språkbearbetning än vad icke-musiker har. Det finns alltså en koppling mellan språk och musik. Genom att studera effekten av musik på människans intellektuella funktioner har forskare fått en bredare uppfattning om hur musiken kan påverka. Flera studier har rapporterat bevis på att det tyder på en positiv överföring från musikaliska upplevelser till andra intellektuella funktioner, så som språk. (Moreno, 2009)

Musik spelar en viktig roll i språkutvecklingen genom att musiken engagerar lillhjärnan, motoriska hjärnbarken och frontalloberna. Musik har visats aktivera båda hjärnhalvorna och hjälper till med att överföra information från den ena hjärnhalvan till den andra. Hjärnan aktiveras alltså av musiken och barn med hög musikalisk nivå har en förmåga att manipulera information i arbets- och långtidsminnet. Barn som tillägnar sig eller övar musik har även bättre färdigheter i läsning. Musik har även visats träna hjärnan på sådana sätt som inget annat gör. Genom musiken kan man nå och träna upp delar av hjärnan som fungerar mindre bra eller inte alls och på så sätt kan barn med inlärningssvårigheter ha nytta av att lyssna på musik. Till exempel så har forskning visat på att musik-terapi skulle vara ett effektivt sätt att hjälpa barn med PTSD att lära sig och fokusera i skolan. (Foran, 2009)

Enligt Wanda T. Wallance (1994) kan melodin av en sång i vissa situationer underlätta inläringen och återkallningen. I ett experiment har visats att text återkallas lättare när texten hörs som sång än som tal. När försökspersonerna hörde en text några gånger kom de ihåg texten bättre när den sjöngs än när den talades. Detta ifall att texten sjungs med samma

melodi varje gång, sjungs texten med olika melodier är den lättare att komma ihåg när den talas. Musik kan vara till god hjälp när man bland annat behöver lära. (Wallance, 1994)

Som tidigare forskning konstaterat konstaterade även en forskare vid namnet Walton att sången är ett effektivt verktyg när det kommer till att träna färdigheter som är nödvändiga i läsningen. Walton själv använde sång och rörelse i ett språkprogram där han skulle lära aboriginska barn att läsa. Han ansåg att uppmärksamhet och att lyssna var de viktigaste funktionerna att träna när det kommer till att lära sig att kommunicera, vilket man tränade genom musiken. På liknande sätt i en tysk undersökning av 500 barn kom man fram till att 88% av de barn som sjöng ofta klarade ett skolmognadstest bättre medan endast 44% av de barn som sjöng mer sällan klarade samma test. En av forskarna i denna studie, Blank, ansåg att detta blev resultatet av att barn som sjunger mycket lär sig språk genom sångtexter och på det sättet även får en bättre inlärningsförmåga och utvecklas snabbare. Forskare menar att sång och musik är grunden till barns språkliga och kognitiva utveckling och att det är för lite fokus på sång och musik med tanke på att det ändå bygger grunden till barns inlärningsförmåga. (Dahlbäck, 2013, s. 57 – 58)

2.3 Hur musiken påverkar vår hjärna

Som forskning visat så påverkar musiken vår hjärna på flera områden. Stefan Koelsch, tysk-amerikansk psykolog och neuro-vetenskapare, menar att musik och språk är medfödda neuronala och intuitiva förmågor som är sammanflätade i samma nätverk i hjärnan. På så sätt är det samma aktivitet i hjärnan vare sig vi lyssnar till musik eller till språk. Musiken har visats aktivera hjärnan på ett sådant sätt som inget annat stimuli gör. Ett nyfött barn har redan både språket och musiken representerade i hjärnan och musiken kommer sedan att fungera som en slags uppvärmning inför språkinläringen. Koelsch har även visat på att barn med bättre melodiförståelse även har en bättre förståelse för det grammatikaliska och en bättre uppfattning huruvida en mening är formlad som ett påstående eller som en fråga. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 25–27)

När vi aktivt sysslar med musik tränar vi även hjärnans arbetsminne. För att få en snabbare hjärna och bättre arbetsminne hjälper det alltså att till exempel aktivt spela piano. Genom att spela och öva varje dag övar man koordinationen mellan vänster och höger hand, övar sig på att komma ihåg noter, rytmer och tempo och övar även koncentrationen. Genom att spela får man också direkt feedback när det går fel och denna feedback utvecklar arbetsminnet. I Toronto gjordes en undersökning på 6 – åringar i form av att de delades in i fyra

slumpmässiga grupper. Ena gruppen fick sånglektioner, andra pianolektioner, tredje teaterlektioner och fjärde inga extra lektioner alls. Efter 1 års presterande av respektive aktiviteter kunde man se att den gruppen med barn som hade haft piano – och sånglektioner presterade högre i IQ tester än vad de barn som fått teaterlektioner respektive inga lektioner alls. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 32–33)

Som tidigare nämnts så kan barn med en högre musikalisk nivå manipulera information i långtidsminnet (Foran, 2009). Detta tyder på att musik skulle ha en inverkan på bland annat långtidsminnet. Enligt Nivbrant Wedin (2013, s. 120) så påverkas minnet positivt av musik. Långtidsminnet kan delas upp i fyra olika delar; det semantiska, det episodiska, det perceptuella och det procedurella minnet. Det är i det semantiska minnet som språk lagras och här finns kunskapen om till exempel vilka ord man skall använda, regler för hur orden skall sättas samman och regler för hur man kommunicerar. Det semantiska minnet är gemensamt för alla inom samma kultur och är därmed en förutsättning för att man skall kunna prata med varandra. Man delar alltså samma information i det semantiska minnet om t.ex. kommunikation. Långvarig stress påverkar hjärnan och i synnerhet hippocampus negativt. Detta leder till att även minnet försämras eftersom hippocampus är viktig för inläring och lagring av minne. Här igen har det forskning visat att musik sänker stressnivån (Nivbrant Wedin, 2013, s. 120). En slutsats till detta blir att musik och språk hänger samman och främjar varandras utveckling eftersom både musik och språk påverkar vår hjärna och vårt minne. Stressen, som försämrar vår inläring, kan även sänkas med hjälp av musik. (Westerlund, 2009, s. 168–169)

2.4 Det gemensamma för språket och musiken

Hur har det mänskliga språket utvecklats? Och när började det utvecklas? Professor Steven Mithen har undersökt detta och enligt hans undersökningar så hade neandertalmänniskan, en förhistorisk människovarelse, inte något talat språk. Mithen tror att de kommunicerade med hjälp av ett kroppsspråk där dynamik, tonhöjd, tempo, rytm och rörelse var det centrala. Kommunikationen har alltid funnits och det har behövts ett sätt att knyta sin omvärld till sig, men det talade språket som vi använder idag har uppstått klart senare. Daniel Everett har levt bland folk i Amazonas som pratar språket pirahã. Detta språk, till skillnad från vårt, saknar bland annat räkneord och färgord men innehåller i stället kommunikation genom att sjunga, humma, tjuta och vissla. Detta språk är alltså starkt kopplat till olika musikaliska moment, vilket tyder på att musiken ligger nära kopplat till språket. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 27-28)

Vår icke-verbala kommunikation, d.v.s. kroppsspråket, består enligt vissa upp till 80 – 90 % av vår kommunikation. Det innebär i så fall att musik, dans och teater skulle utgöra 90 % av vårt språk och endast 10 % skulle bestå av ord. I vissa afrikanska språk finns det enbart ett gemensamt ord för dans och musik vilket visar på den starka kopplingen mellan rörelse och ljud. Leonid I. Perlovsky på Harvard är bland andra en forskare som tror på att en av orsakerna till att vi människor håller på med musik är den språkliga orsaken. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 28)

Man kan säga att människan föds in i två olika ljudsystem; ett språkligt och ett musikaliskt. För dessa två ljudsystem finns en hel del gemensamt, bland annat klang, betoning, puls, rytm, tempo, tonhöjd och melodi. Att träna och öva musik stödjer bland annat förmågan att avkoda språkliga tonhöjdsmonster. Detta styrkas av forskning. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 11)

2.5 Sammanfattning

Musik finns med som en del av planen för småbarnspedagogik och därför är det ganska självklart att man skall använda sig av musik i vardagen. Genom musiken får barnet uttrycka sig samt främja sitt sociala och emotionella välmående. Musiken fungerar som en väg in till språket, det har nämligen visats att musik har en god påverkan på språkutvecklingen. Förutom detta så fungerar musik även som en form av integrering, en väg in i gemenskapen. Det är även glädjefyllt att hålla på med musik. En väg in till språket kan vara genom musiken och det har visats att musik och rörelse har en god effekt på språkinläringen. Förutom att musiken är språkutvecklande fungerar den också som en väg in i gemenskapen med andra barn. Varför musiken kan anses vara en förutsättning för barnets språk är för att barnets första steg in i språket är baserat på språk-melodisk information.

Hur hänger då språk och musik samman? Musik och språk har visats dela vissa speciella funktioner som gör att musik kan påverka och forma språk-bearbetningen. Flera rapporter har visat på att musik främjar olika intellektuella funktioner, så som språk. Musiken aktiverar hjärnan och barn som håller på med musik blir samtidigt bättre på bland annat läsning. Flera olika experiment och tester har visat på att musik främjar språkutvecklingen, bland annat ett experiment visade på att barn som sjunger mycket lär sig språk genom sångtexter och på det sättet även får en bättre inlärningsförmåga och utvecklas snabbare.

Hur påverkar musiken hjärnan? Musiken och språket är komplexa färdigheter och ett nyfött barn har båda dessa representerade i hjärnan. Därför fungerar musiken som en slags

uppvärmning inför språkinläringen. Musiken aktiverar också hjärnan på ett sådant sätt som inget annat stimuli gör. Att aktivt lyssna till eller hålla på med musik tränar bland annat vårt arbetsminne. Barn som håller på med musik har i ett experiment visats ha högre IQ än barn som inte håller på med musik.

Det finns även en hel del gemensamt för språket och musiken. Man kan anta att människans språk är starkt kopplat till musikaliska moment eftersom bland annat den förhistoriska människan använde sig av dynamik, tempo, tonhöjd och rytm när de kommunicerade.

3 Språkutveckling och musik

3.1 Språkstörningar hos barn

En språkstörning innebär att barnet inte utvecklar språket som förväntat. Utvecklingen kan antingen komma i gång senare eller gå långsammare än det normala. Ofta kan en språkstörning vara relaterat till någon form av handikapp, men det behöver inte heller vara så. Språkstörningar hos barn är en vanlig diagnos i daghems-åldern. I en studie vid Uppsala universitet år 1994 fann man att 12 % av fyra-åringarna hade någon form av språkstörning vid fyra-årskontrollen. Andelen barn med språkstörningar brukar i allmänhet sjunka med stigande ålder, men internationellt räknar man med att ca. 5 – 8 % barn har någon form av språkstörning. Man kan också se att språkstörningar är 2 – 3 gånger så vanlig hos pojkar som hos flickor och att grava språkstörningar drabbar ca 1 – 2 % av alla barn. (Ashby, 2019, s. 15; Bjar & Liberg, 2010, s. 200)

En för stor amygdala, få gammavågor och en svag reaktion på tonväxling är några av orsakerna till språksvårigheter. Det är vid sex månaders ålder som det kan bli avgörande hurudan språkutveckling barnet får, till exempel om barnet har en förstorad amygdala vid 6 månaders ålder kommer språkutvecklingen att lida. Förmågan till språk kan delas in i fyra olika områden; fonologi, grammatik, semantik och pragmatik. Ett barns språksvårighet kan grunda sig i ett eller flera av dessa olika områden men den vanligaste språkstörningen är inom fonologin. Språkstörningar inom det fonologiska området innebär svårigheter med språkljud, regler för hur språkljud får kombineras samt talets rytmiska och melodiska aspekter. Det finns naturligtvis olika grader av språkstörning och man brukar allmänt dela upp dem i grader av lätt, måttlig, grav och mycket grav. En lätt språkstörning kan innebära problem med fonologin medan en måttlig språkstörning innebär problem med fonologin och grammatik. Grava och mycket grava språkstörningar innebär problem med ännu flera

områden samt begränsat tal och stora svårigheter att förstå språk. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 36; Nettelbladh & Salameh, 2007, s. 23, 25–26)

Språket utvecklas även för barn med språkstörningar och språkstörningen kan ändra karaktär med tiden. Ett språkproblem som man har i tidig ålder kan senare försvinna för att ersättas med ett nytt språkproblem. Även barn med grava språkstörningar kan utvecklas tack vare att det idag finns stöd och hjälp att få redan som barn. Något man aldrig ska göra är att vänta och se ifall språkstörningen försvinner, om ett barn är sent i sin språkutveckling behövs språkstimulans direkt. En del barn kan bli av med sin språkstörning tack vare tillräckligt mycket träning och stimulans men för en del så kvarstår språkstörningen fortfarande i vuxen ålder. Språkstörningar delas även in i olika undergrupper av språkstörningar, eftersom en språkstörning inte är en enhetlig diagnos. En vanlig indelning är språkstörning där problemet är språklig produktion och språkstörning där problemet är språkförståelse. (Nettelbladh & Salameh, 2007, s. 26; Ashby, 2019, s. 15)

Ju äldre barnet är och ju större språksvårigheter barnet har desto mer sannolikt blir det att språkstörningen kommer att kvarstå i vuxen ålder. För en god språkutveckling behövs språkstimulans och för språksvårigheter behövs anpassning och stöd. Allt måste göras på en passlig nivå och det gäller att hitta lösningar för varje individuellt barn. Barn med språkstörningar kommer kanske alltid att utvecklas långsammare än de barn i samma ålder men här är det viktigt att man låter barnet utvecklas i den takt som det själv kan och inte jämför barnet med andra. (Ashby, 2019, s. 16 – 18)

3.1.1 Konsekvenser av att ha en språkstörning

Kommunikation och kontakt med andra människor är något som är viktigt för utvecklingen och välbefinnandet. Dessvärre fungerar detta inte lika bra för barn med språkstörningar. Ett utvecklat och svagt språk medför en del konsekvenser. Till exempel kan det tära på den intellektuella och sociala utvecklingen. Att kunna kommunicera medför att bli förstådd och förstå och en icke-fungerande kommunikation kan tära på självförtroendet genom att man till exempel vänder sig inåt och undviker sociala kontakter eller agerar utåt och tappar sina kamrater. Man har sett att barn med grava språkstörningar oftare hamnar utanför gemenskapen och har sämre kontakt med kamrater. Språkstörningar kan också medföra konsekvenser för familjen, till exempel att föräldrarna kan uppleva en bristande kommunikation eller att besöken hos logopedier och specialister kan bli en praktisk belastning. Andra konsekvenser som är kopplade till språkstörningar är minnes- och

inlärningssvårigheter och problem men koncentrationen och uppmärksamheten. (Bjar & Liberg, 2010, s. 207–208, 260)

Att fastställa en diagnos kan föra med sig både för- och nackdelar. När man lägger en diagnos behöver man komma fram till en så sann beskrivning som möjligt som innefattar såväl barnets styrkor som svårigheter. En diagnos kan underlätta när man skall hitta rätt stöd som är så anpassat efter individen som möjligt. En fastställd diagnos kan fungera som en bruksanvisning som säger en del om hurudant stöd som behövs och hur man skall bemöta och anpassa sig. Diagnosen kan upplevas som skuldavlastande och man kan få svar på varför barnet beter sig som det gör. (Bjar & Liberg, 2010, s. 261–262)

3.2 Hur musik kan främja språkutvecklingen vid språkstörningar

Kopplingen mellan musik och språkutvecklingen är något som har blivit undersökt i en rad olika studier. Något som bland annat kommit fram från dessa studier är att den fonologiska medvetenheten, d.v.s. medvetenheten om språkets form, har ett samband med att utvecklingen av läs- och skrivförmågan. Ökad fonologisk medvetenhet ökar chanserna till god läsutveckling och anses även vara den viktigaste komponenten. Något som kan öka den fonologiska medvetenheten är bland annat musik. Detta har bland annat en italiensk studie visat på där en grupp av barn delats upp i två grupper var den ena gruppen fick delta i ett musikprogram under 20 veckor medan den andra gruppen deltog i ett lekprogram. Resultatet blev att ”musikbarnen” utvecklade större fonologisk medvetenhet än de andra barnen som deltog i lekprogrammet. (Jederlund, 2011, s. 165 - 166)

3.2.1 Musikterapi

Musikterapi fokuserar på barnets styrkor och används ofta för barn med olika utvecklingsstörningar och inlärningssvårigheter. Musiken i musikterapi kan vara mycket varierande och det finns ingen fel musik att använda inom musikterapi. En norsk musikterapeut vid namnet Even Ruud har i sin avhandling fokuserat på musikterapiens arbetsområden. Bland annat rapporterar han att musikterapi kan användas i syfte för att utveckla tal och språk. Enligt Ruud stimuleras talet genom att i musikterapi spela på blåsinstrument. Detta eftersom att spela blåsinstrument tränar andningen samt muskler i strupe och mun vilket konkret behövs för att producera ljud och tal. (Jederlund, 2011, s. 174 - 176; Pienaar, 2012)

Musikterapi och musik kan direkt vara till nytta och hjälp när det kommer till barn med Downs syndrom. Hos barn med Downs syndrom kan språksvårigheten ofta vara att forma längre yttranden. I dessa fall finns flera exempel på hur sång och musik varit till stor nytta i språkutvecklingen. Bland annat en musik-och dramalärare vid namnet Berit Schaub berättar om hur hennes dotter Martina fått hjälp med sin språkstörning genom lek och arbete med rytmik, rörelse och sång. Schaub beskrev det som att man genom att arbeta rytmiskt med ord m.h.a. en trumma ger barnet möjlighet att upptäcka ordets struktur. Genom att ordet känns i kroppen tack vare att trumman stimulerar rörelsesinnet, blir ordet mer och mer barnets ord. Hos barn med Downs syndrom har musikterapi varit till god hjälp i utvecklingen av språket. (Jederlund, 2011, s. 174–176; Pienaar, 2012)

Att utveckla språket genom musikterapi är något som använts mycket hos barn med autismspektrumstörningar. Ett lekfullt och ickeverbalt bemötande, som bygger på bland annat sång och instrumentspel, har visats utveckla språket hos barn på en tidig utvecklingsnivå och barn med autism. Att musikterapi hjälper i dessa fall finns bevisat i en rad olika studier. Hur musikterapi kan hjälpa vid utvecklingen av språk är bland annat genom musikterapeutiskt samspel. Här får barnet till följd av korta gemensamma utbyten av röstljud, rörelser, rytmer och andra musikaliska uttryck utveckla sina medfödda kommunikationsresurser. För många barn med grava språksvårigheter kan visuella och refererande symboler vara alldeles för abstrakta och därför inte till något stöd i språkutvecklingen. På en sådan nivå av språksvårigheter är de musikaliska aspekterna i samspelet meningsbärande i kommunikationen och kan därför vara till bättre hjälp vid utvecklingen av språket. (Jederlund, 2011, s. 176–178)

Ett annat område som musikterapi används på är för barn med dyslexi. Även här har musikterapi visats ha goda effekter på inlärningen. Det har gjorts en studie i huruvida att spela piano kan vara till hjälp för barn med dyslexi. Resultatet av denna studie blev att pianospel kan leda till bättre färdigheter i bland annat läsning och skrivning. I denna studie ingick dock bara ett barn och man måste ha i åtanke att musikterapi kanske inte är den rätta vägen att gå för alla barn med dyslexi, men just i detta fall blev resultaten goda. Resultaten av just denna studie kom från piano-lektioner med ett barn med dyslexi och en pianolärare. Målet var att skapa en terapeutisk atmosfär samtidigt som barnet lärde sig spela piano. Pianoprocessen skulle beskrivas i detalj men med utrymme för att följa barnets ledning under processen. Den terapeutiska effekten skulle påverka barnets utveckling. (Eren, 2017)

3.3 Hur musik kan fungera främjande för språkutvecklingen

Språk är ett meningsskapande system. Genom att kommunicera med varandra skapar vi mening och förståelse. Att inom begreppet språk använda sig av icke-verbala språk, så som musik, dans, bilder o.s.v. brukar kallas för ”det vidgade språk-begreppet”. Att barn lär sig genom att använda alla sinnen är en av de centrala punkterna i läroplanen. Därför är det också viktigt att inkludera alla sinnen i undervisningen och skapa en lärmiljö där möjligheten att skapa kunskap går att göras på många olika sätt. Genom estetiska lärprocesser får eleverna knyta samman känslor, upplevelser, kunskaper, erfarenheter och analyser. Detta är ett sätt att arbeta för att få en god helhet. Här används även alla språk; talspråk, skriftspråk och de estetiska språken så som musik, dans m.m. Att arbeta med estetiska lärprocesser fungerar i varje ämne och här får man möjlighet att genom t.ex. text och musik få ta del av andras tankar och känslor. Eftersom de estetiska språken är varandras förutsättningar kan man se kunskap inom musikområdet som en del av sin språkutveckling. (Hofvander Trulsson & Houmann, 2015, s. 79–81)

De allra flesta barn kommer att lyckas med en god språkutveckling utan musik, men för barn med språksvårigheter eller dyslexi kan musiken vara ett bra verktyg. Vid musikinlärning engageras så många olika sinnen och det finns en hel del att hålla på minnet, vilket sätter stora krav på hjärnan. Att aktivt musicera och lära sig ny musik har visats ge allra bäst effekt på språkutvecklingen. Att dagligen syssla med musik bidrar till att arbetsminnet bättras, den kognitiva förmågan förstärks och den kreativa utvecklingen och förmågan till social lyhördhet stärks. Något som ger stora positiva effekter är att dagligen öva musikaliska lekar som fokuserar på uppmärksamhet, känslor, nyfikenhet och uthållighet. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 36–37)

Genom att uppleva musikens puls och gå i takt till en sång kan man också träna på och uppleva språkets rytm genom att klappa eller att gå stavelserna. När man klappar stavelser krävs det en aktiv motorisk handling och en känsla för att kunna fördela språket rytmiskt. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 11)

Musik är på många sätt inkörsporten till läsning och skrivning, d.v.s. en ingång till det språkliga arbetet. I sånger används bokstäver, ordbilder och texter och genom att lyssna på musik söker barnen efter musik- och språkljud. Musik har länge varit en självklar del i undervisningen för barn och musiken är inte alltid bara en metod som används för att lära sig musik utan även för att lära sig andra färdigheter. Genom att använda musik i skolor och daghem påverkas bland annat barnens förmåga att lösa konflikter och lyssna till varandra.

Det viktigaste som barnen lär sig av musik är att lyssna, vilket gör det lättare att lära. (Dahlbäck, 2011, s. 36–38)

För att lära sig skulle alla sinnen behöva vara med, även känslor, fantasi och inlevelseförmåga. Det svåra här är att förena intellektets och estetikens kunskap. Musik borde vara en del av de grundläggande perspektiven av lärandet i skolor och daghem i stället för att bara användas någon timme i veckan i musikundervisning eller musik-stund. Musik och språk har många likheter, till exempel att de båda är expressiva och kommunikativa, men det finns även många skillnader. Både musik och språk har använts långt innan man ens kunde notera dem skriftligt. De gemensamma komponenterna för musik och språk är rytmiska, affektiva, syntaktiska och melodiska. (Dahlbäck, 2011, s. 41–42)

Varje språk har en rytm och att behärska denna rytm är en del av språkkompetensen. Vi är känsliga för rytmiska mönster redan från tidig början och i studier har visats att modersmålets språkrytm avspeglade sig i musikalisk rytm. Förutom rytmen är även melodin något gemensamt för språk och musik. Till exempel kan man jämföra musik och språk med att man använder liknande melodiska moment i både språk och sång, när man sjunger något glatt och uppmuntrande använder man glada fina toner samtidigt som man även använder glatt, mjukt röstläge när man uppmuntrar eller berömmar ett barn. Det argumenteras för att mekanismerna för att lära sig ljudsystemen i såväl språk som musik kan vara lika, båda systemen handlar nämligen om att lära sig kategorisera ljud. Samma process blir olika produkter; språk eller musik. Samtidigt finns det även skäl att tro att hjärnan behandlar de olika ljudsystemen på olika sätt eftersom det språkliga området finns i vänster hjärnhalva medan det musikaliska området finns i höger. (Dahlbäck, 2011, s. 43–45)

Sånger bygger ofta på återkommande rytmer. När man sjunger ökas den musikaliska medvetenheten och samtidigt tränar man på rytm och text. Samtidigt tränas även arbetsminnet och mönsterförståelse (Nivbrant Wedin, 2013, s. 103). Puls- och rytmträning stärker även de förmågor som är behövda i läsning och skrivning eftersom språk och musik bygger på samma parametrar (Nivbrant Wedin, 2013, s. 84). Eftersom både puls- och rytmträning är kopplade till att lära sig språk är det nyttigt att genom musiken öva på detta. Ett sätt att öva pulsen på är att till exempel stå i en ring tillsammans med barnen och till musiken försöka hitta pulsen. När alla barn hittat den kan man gå runt i ringen så att varje barn klappar en klapp för pulsen och sen går det vidare till nästa (Nivbrant Wedin, 2013, s. 79).

Vissa forskare menar att barn använder sång som hjälpmedel för att utveckla språket. Sång, rytm och ton kan vara stabiliserande i språkbildningen när barnet håller på att imitera språkljuden utan att egentligen förstå dem. Spädbarn kan komma ihåg melodier som de fått höra flera gånger. Björk Merker undersökte förmågan att kommunicera hos ett spädbarn som hade fötts blint. Barnets mamma brukade alltid sjunga ”mors lilla Olle” för barnet och vid 5 månaders ålder lyfte barnet plötsligt sin arm och började dirigera takten som en äkta dirigent. Barnet började även dirigera lite innan melodin så att mamman kunde få ett grepp om takten innan. Detta visar på att barn föds musikaliska. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 29). Eftersom det musikaliska området ligger i högra hjärnhalvan medan det språkliga området finns i vänster utvecklas den totala hjärnfunktionen genom att hjärnbalken binder samman dessa hjärnhalvor. Detta sker ju fler nervbanor som finns etablerade. På så sätt gynnar såväl språklig som musikalisk stimulans våra hjärnor. Något som anses vara väsentligt för barnets såväl språkinläring som musikaliska inläring är förmågan att lyssna medvetet och särskilja olika ljud och toner. Barnen imiterar i början musikaliska och språkliga ljud utan att veta vad de betyder men senare kommer barnet att använda sången som ett hjälpmedel för att utveckla talet. (Dahlbäck, 2011, s. 55–56)

3.4 Sammanfattning

En språkstörning innebär problem med språkets fonologi, grammatik, semantik eller pragmatik. Inom dessa olika områden kan barnet ha antingen små eller grava problem. Tack vare att upptäcka språkstörningen i tid och träna det som barnet har svårt med kan barnet växa ur sin språkstörning. Något som kan hjälpa när barnet har en språkstörning är musik. Musik ökar nämligen bland annat den fonologiska medvetenheten som hänger ihop med läs- och skrivutvecklingen samt medvetenheten om språkets form

Musik kan vara till stor hjälp för språkutvecklingen till barn som har språksvårigheter. Bland annat så används musikterapi som en metod för barn med språksvårigheter. Musikterapi kan nämligen användas i syfte för att utveckla tal och språk och har bland annat använts till barn med Downs syndrom och barn med autismspektrumstörningar. Att aktivt musicera har visats ha allra bäst effekt på språkinläringen. De allra flesta barn kommer nog att lyckas alldeles bra i sin språkutveckling även utan musik, men musik fungerar absolut som ett bra verktyg. Musiken är ofta också inkörporten till läsning och skrivning eftersom sånger innehåller bokstäver, ordbilder och texter och barnet söker efter musik-och språkljud när det lyssnar till musik. Något gemensamt för språk och musik är bland annat rytm och melodi. Genom att sjunga övar man på detta samtidigt som man tränar sitt arbetsminne. Puls- och

rytmträning stärker även de förmågor som är behövda i läsning och skrivning eftersom språk och musik bygger på samma parametrar. Vissa forskare menar därför att barn använder sig av sång som hjälpmedel för att utveckla språket.

4 Musik som metod

Musik har en betydande roll för barnets utveckling och detta är något som man är medveten om inom forskningen. Bjørkvold menar att musiken är ett universellt modersmål som alla barn har inom sig och därmed borde det även vara en demokratisk rättighet att få musicera på daghem och förskolor. Även forskning anser att musik är något självklart att använda inom daghem och förskolor. Något som är viktigt att betona här, är att faktiskt alla barn tycker om musik och därmed även kan bli musikaliska om chansen till utveckling ges. Musiken är en så stor del av dagens kultur och samhälle och alla barn har hört musik redan från fosterstadiet inne i mammans mage. På så sätt är musik något som finns med ända från första början. (Riddersporre & Söderman, 2012, s. 40–41)

4.1 Musikens uppbyggnad

För att kunna använda sig av musik som metod för språkutvecklingen behöver man först vara medveten om musikens uppbyggnad. Inom västerländsk musik brukar man tala om tre grundelement för musiken; rörelse, ljud och rytm. Rörelse handlar i detta sammanhang om musikens rörelse i form av ljudvågor, vibrationer och ljudets fortplantning genom luften. Ljudet handlar om den enskilda tonen från en ljudkälla och när flera toner alstras samtidigt pratar man om klang. Flera klanger bildar i sin tur harmonier. Pulsen eller rytmen handlar om hur de olika delarna i musiken förhåller sig till varandra i tiden. Pulsen är tempot och musikens riktning framåt medan rytmen är pulsens form och struktur. Enligt Jederlund (2011) beskriver inte dessa tre grundelement musiken eller musikupplevelsen och han skulle vilja tillägga ett fjärde element; personligt uttryck och intryck. Detta handlar om vem som lyssnar till musiken, tolkar musiken och upplever musiken samt får en känsla av vad de tre grundelementen i musiken tillsammans skapat. (Jederlund, 2011, s. 14–15)

Själva musicerandet handlar på så sätt om att uppleva rytmen och klangen i sin egen röst och kropp. Musik handlar inte bara om att sjunga utan även om att till exempel använda sin egen kropp som ett instrument. Rytmen och rörelsen finns hos oss alla, men det gäller bara att hitta den. När man har musikstunder för barn finns det några moment som finnas med. Dessa moment bygger på musikens grundelement. Kontinuiteten är viktig och det gäller att ge

barnen en återkommande form som de lär sig känna igen. De fem momenten som bör vara med är uppvärmning av röst och kropp, rytm, rörelse, sång och slutligen avslappning. För att få med dessa i musikstunden finns en rad olika tips och idéer som jag dock inte kommer gå in på desto mera. När man är medveten om dessa grundelement och moment kan man bege sig in på att använda musik som metod rent praktiskt. (Vesterlund, 2011, s. 20, 29–32)

4.2 Hur man kan använda musik som metod

Enligt Shinichi Suzuki har alla barn naturliga förutsättningar för såväl språk som musik. Han anser därför att musik är något som borde användas och läras ut redan från småbarnsåren på ett naturligt sätt, likadant som med språket. På liknande sätt som barn lär sig språk i samspel med sin omgivning lär sig barn, enligt Bjørkvold, musik genom att härma (Riddersporre & Söderman, 2012, s. 47). Det är därför viktigt med vuxna förebilder. Jag kommer senare att gå in på pedagogernas viktiga roll. Enligt dessa forskare och annan forskning är det alltså viktigt att musiken skulle inkluderas i daghemmen. Hur kan man då använda musik som metod? (Riddersporre & Söderman, 2012, s. 111–112)

Barn lär sig genom den spontana och självvalda leken. I denna ingår ofta härmande som en viktig ingrediens. Bjørkvold beskriver i ett exempel om hur barn faktiskt kan lära sig musik genom att härma. I detta exempel handlade det om en pojke som genom att härma ett band och spela gitarr på en osthyvel utvecklade sitt musikaliska lärande. Enligt Bjørkvold är det alltså härmandet som är centralt, vilket många pedagoger inom daghemmen håller med om och är väl medvetna om. Pedagoger som Ann Åberg menar däremot att lyssnandet är det centrala i samspelet mellan vuxna och barn. Därför anser hon att lyssnandet borde utgöra en central del i den musikaliska verksamheten. Det är den gehörsartade överföringen av musik som skall vara dominerande och pedagoger på daghemmen behöver således inte vara speciellt notkunniga. Ett tips för att använda musik som metod är att lyssna på instrumental musik och låta barnen rita vad de hör. På detta sätt kombineras musik med konst och barnen kan få upp helt nya fantasibilder i huvudet. Man kan även leka rockband och låta barnen göra egna texter. Fantasi och lek behöver även finnas i den musikaliska världen i daghemmen, även om det organiserade sjungandet och musikstunderna också behöver få sin plats. Barnen kan även få spela upp sin favoritmusik medan man dansar, leker och sjunger med till musiken. Det finns inga gränser för hur musik kan användas, det är bara fantasin som sätter stopp. (Riddersporre & Söderman, 2012, s. 47–50)

Av tradition har man ofta behandlat teman såsom vatten, djur och sagor inom musiken. Man har även använt musiken som en aktivitet genom till exempel sångstund. Ett tredje sätt är att använda musiken som träningsmetod, vilket innebär att man tränar andra färdigheter genom musiken. Musik och sång bidrar även till gemenskap vilket leder till bland annat språkutveckling tack vare att barnen börjar leka med varandra och på så sätt även börjar prata med varandra och utvecklas genom leken. (Riddersporre & Söderman, 2012, s. 75)

Enligt Ulf Jederlund (2011) handlar musik som metod om förhållningssätt till barn, musik och språk. Det handlar alltså mera om pedagogiska principer för en språkstimulerande musikverksamhet än om att peka ut vilka sånger och lekar som är mest givande. Det finns dock några grundläggande byggstenar för att uppnå denna typ av verksamhet. Den första byggstenen är enligt Jederlund att se musiken ur ett barnperspektiv där barnets eget musikskapande är i fokus. Här kan man bland annat lyssna till musiken i barnens lekar för att sedan ta upp just den musiken under musikstunden och låta barnen lära av varandra genom att härma. Man kan även ta in musik från barnens och familjens repertoar och låta favoritsången hemifrån få plats även på daghemmet. På detta sätt får även andra språk och kulturer plats. Ett tredje sätt att ha barnets musikskapande i fokus är genom att spela fritt. Musik behöver inte låta på ett visst sätt, det finns inga rätt och fel. Låt barnen spela fritt på olika instrument för att hitta sin egen musikalitet och utforska musikens värld. (Jederlund, 2011, s. 197–201)

En annan viktig byggsten är processperspektiv. Processen är minst lika viktig som det musikaliska resultatet, så låt musikskapandet ske i en social process med gott om utrymme för kreativitet, lek och språk. En språkfrämjande musikpedagogik innebär att det inte finns några rätt eller fel i musiken, en sådan värdering resulterar i ett hämmande av barns kommunikativa identitet. Man behöver vila i vetskapen om att rytm, sång, ramsor, rörelse och spel är utvecklande. Lita på processen, lita på barnen och vila i det vad du gör – då blir det musikaliska resultatet ofta över förväntan. Ett stort hinder för den musikaliska processen är dock tidsbrist. Oftast springer man vidare från musikstunden utan att hinna reflektera över vad som hänt. På detta sätt missar man poängen med musikstunden ur språklig synvinkel, nämligen att reflektera över vilka känslor och tankar musiken väckt. (Jederlund, 2011, s. 202–203)

Andra centrala byggstenar ur pedagogisk synvinkel är att leka med ljuden, leka med rytmen, leka med prosodin, sjunga och dansa. Något som nämligen är avgörande för barnets språkutveckling är att kunna producera ljud och urskilja ljud, vilket man kan träna genom

musiken. En god förutsättning för att lära sig andra språk är även att kunna härma främmande språk genom sången och musiken. Rytmen är förknippad med vår förmåga att kunna organisera hela vår tillvaro. På det sättet tränar man på att kunna klara av livets balansgång mellan struktur och kaos, men även språkets olika rytmer i form av stavelser, fraseringar och pauser. Känslan för rytm kan inte övervärderas när det kommer till språk. Genom rytmen tränar vi även hjärnan i form av att rytmen kräver koordination vilket kräver en samordning mellan de båda hjärnhalvorna. Att vara medveten om de musikaliska kvaliteterna i kommunikationen är till stor nytta när man bland annat samtalar med barn som har olika språksvårigheter. Man kan leka med prosodin genom att sjunga, rimma, berätta eller läsa högt. Den plats som är den mest naturliga mötesplatsen från språket och musiken är ju sången. Därför är det nyttigt att sjunga ofta och mycket, på alla språk, improvisera sång och ta vara på barnens spontansång. Genom sången lär man sig bland annat de första orden på främmande språk (eller modersmål). Genom att till exempel ta till vara barnens spontansång och använda den fångar man upp barnens språkliga och musikaliska nivå. Det finns inget som sätter stopp för att improvisera sång eller skriva egna låtar, sång är utvecklande på många sätt. (Jederlund, 2011, s. 203, 206–207, 209–212)

4.3 Val av musik

Hurudan musik och hurudana sånger skall man då använda sig av för att de skall vara så effektiva och gynnsamma som möjligt? För det första är det bättre att man sjunger live än att man använder sig av inspelat material, detta eftersom fler sinnen än hörselsinnet aktiveras och stimuleras när man faktiskt får sjunga och musicera genom fysisk interaktion. En förutsättning för barnet för att förstå talspråk är att musiken är rytmiskt och tonmässigt samstämd. Ifall det är enbart musikpedagoger som har hand om musiken är det lätt hänt att musiken hamnar i ett skilt rum och bara används ibland. Därför är det viktigt att även ”vanliga” pedagoger på daghem och i skola skulle använda sig av musiken i undervisningen. Hur man får in musiken i vardagen kan vara till exempel genom att starta dagen med att lyssna till musik eller att använda sig av ”matte-sånger” när barnen skall lära sig matematik (Foran, 2009). På samma sätt som musikpedagoger inte behöver vara särskilt insatta i språkutvecklingen är ”vanliga” pedagoger inte heller alltid särskilt insatta i musik. Det gäller bara att våga använda musiken i vardagen och inte bara under musikstunder ledda av musikpedagoger. Man behöver sjunga ofta och man kan även sjunga i uteleken eller på utflykten. Musiken har inga gränser! (Sandö & Hansson Myran, 2020, s. 57; Dahlbäck, 2013, s. 58–59)

Att sjunga är inte enbart nyttigt för barnets språkutveckling utan det fungerar även som en väg in i delaktigheten med andra barn. När barn sjunger tillsammans känner de samhörighet och en gemensam sångrepertoar kan fungera inkluderande. Att sjunga lär man sig först genom imitation och därför är det att sången läggs in som en naturlig del av vardagen på daghemmet. Det som är så positivt med sången är att det bara är fantasin som sätter stopp. Det finns mycket utrymme för utforskande, lek och skoj på vägen mot det som sången b.l.a. bidrar med; en utvidgad språkkompetens. Detta innebär att man kan sjunga högt, lågt, långsamt, snabbt, klappa takten, marschera, teckna eller måla till musik, sjunga med staccato-röst mm. För att utveckla alla barns språkutveckling är det viktigt att man sjunger sånger representerade för alla barns eget modersmål på daghemmet. (Sandö & Hansson Myran, 2020, s. 56–57)

Att få till rätt uttal och rätt ljud är inte alltid det lättaste. Detta är något som barnet börjar träna på redan från födseln. Barnet härmar omgivningen och lär sig uttal och ljud på detta sätt. Ibland kan dock några uttal eller ljud vara extra svåra att få till och då gäller det att snappa upp dessa och träna på dem. Som pedagog behöver man visa, undersöka och locka barnet till att härma. Detta kan man lätt göra genom sång och musik. Här gäller det då att välja de sånger som tränar vissa ord eller innehåller vissa uttal att träna på. (Ashby, 2019, s. 73, 76–77)

4.4 Musik i vardagen

För ett barn som är sent i utvecklingen av sitt språk är det självklart bra att planera in språklekstunder i vardagen. Men vardagen kan också utnyttjas till språkstimulans för alla barn. Grunden till språkstimulans är att ha roligt samtidigt som man leker men ord och språk. Ett ypperligt tillfälle för språkstimulans i vardagen är under samlingen. Här kan man planera in olika aktiviteter som stimulerar språket. Musik och sång är något som bra kan ta plats på samlingen, men även andra aktiviteter fungerar språkstimulerande. Musik och sång kan användas under i princip alla vardagliga situationer. Man kan även ta med sången utomhus och sjunga på utflykten till skogen. (Ashby, 2019, s. 111)

Barn reagerar på musik och älskar musik. Musik är något som funnits med ända från början inne i mammas mage och är något som bör finnas med i fortsättningen. Barnens spontansång stimuleras av att man använder musik i vardagen. Sång och musik är även något som lättar upp vardagen och vi vuxna lyssnar till musik till exempel när vi städar, när vi vill slappna av eller när vi är glada. På samma sätt som vi kan ha musik i vardagen skall även barnen få

ta del av musik i sin vardag. Som pedagog behöver man här vara lyhörd till vad barnen gillar och vilken musik som behövs för vilka tillfällen. Ibland är det också skönt att bara låta det vara helt tyst eftersom vi lever kring ljud stora delar av vår vardag, så musiken skall inte heller ta upp allt utrymme i vardagen. Det gäller att hitta en balans. (Eriksson, 2013, s. 34–35)

Jon-Roar Bjørkvolds forskning visar att sången är en viktig del av barnens spontana lekar. Sången kan ibland till och med vara orsaken till leken. Sången är även viktig i andra slags aktiviteter, så som att klä på sig, gå på toaletten eller leka i sandlådan. Spontansången är utvecklande på många sätt, den är social och kontaktagande samt utvecklande för barnens språk. Det är därför viktigt att ta vara på barnens spontansång och som pedagog vara lyhörd och uppmuntra samt ge rum för spontansång. Sången behöver få sin plats i vardagen. (Eriksson, 2013, s. 26–27)

4.5 Pedagogernas roll

Berit Uddén, musiklärare, pratar om att den musiska kommunikationen är barns huvudsakliga sätt att språka, lära och förstå. Barn uttrycker sig nästan mer i sång än tal och prat-sjunger nästan jämnt (Eriksson, 2013, s. 27). Uddén vill skapa en musisk pedagogik där pedagogerna medvetet och naturligt, utan att känna hämningar, kommunicerar på ett musiskt sätt med barnen i vardagen. Med musisk kommunikation menar Uddén ”det i rytm och rörelse gestaltade ordet”. Pedagogerna behöver på barns vis använda röstens och kroppens klangliga och rytmiska möjligheter till att språka med barn. Enligt Uddén innefattar nog läroplanen att man skall språka på ett ickeverbalt sätt, t.ex. genom musik, men att det saknas beskrivningar på hur detta skall gå till. Därför blir musiken också ofta avlagd till de estetiska ämnena och används inte i vardagen utav pedagoger. Pedagogerna behöver arbeta mot en förändrad, musiks kommunikationskompetens. (Jederlund, 2011, s. 192 – 193)

Bjørkvold skriver om hur barn lär sig musik genom att härma (Riddersporre & Söderman, 2012, s. 47). Dels därför har pedagogerna en viktig roll. Johanna Still diskuterar även personalens roll i musikundervisningen. Enligt henne använder pedagogerna nog sångtexter på ett sådant sätt som kan anses vara språkutvecklande men det saknas en större variation. Det borde vara ett större fokus på de musikaliska grundelementen, på att höja barnens delaktighet och på närvaro och fokus. Still efterlyser mera musisk musik. (Jederlund, 2011, s. 193)

Som pedagog på daghem är det även viktigt att man inte ser sin egen musikaliska bakgrund som ett hinder, utan en möjlighet. När en lekfull atmosfär skapas kring musiken är pedagogens eventuella bristande musikaliska förmåga inte i fokus och kan ibland till och med vara en tillgång när man skall skapa lekfull stämning. Att kunna spela och sjunga är därmed en tillgång och anses som en fördel, men någon utbildad musikalärare behöver man inte vara. Bertil Sundin skriver att det viktigaste en pedagog kan ha är en öppen attityd till musik. Att våga bjuda på sig själv kommer att skapa ett kreativt, musikaliskt klimat. Som pedagog måste man även vara öppen till barnens musiksmak. Man behöver ta med såväl pedagogernas musik som barnens musik. Om man är öppen för ny och annorlunda musik kan man lättare möta nya generationer av barn. (Riddersporre & Söderman, 2012, s. 38; Vesterlund, 2012, s. 53–54)

Som nämnts tidigare så är spontansången av stor betydelse för barnets utveckling och behöver därför tas tillvara. Här är det viktigt att man som pedagog är lyhörd till barnens spontansång och tar tillvara den. Man behöver fånga upp vardagliga situationer och där satsa på sång, musik och rörelse i verksamheten. Stanna upp i stunden, lyft fram barnets initiativ till spontansången och hjälp barnen hålla kvar fokus. Pedagogerna fungerar även som sjungande förebilder. (Eriksson, 2013, s. 26)

4.6 Redskap inom musikpedagogiskt arbete

4.6.1 Instrument

Instrument är ett grundmaterial ifall man vill arbeta medvetet med musik och barn. Genom att använda sig av instrument, och speciellt rytminstrument, bli barnen mer språkligt medvetna. Få barnen att utforska sambandet mellan rytm och ljud. Utforskandet behöver dock ske på barnets egna villkor. På samma sätt som det behövs pennor, papper, kitor och penslar när man skall måla behövs det också instrument när man skall musicera. Instrumenten behöver också få sin plats i budgeten. Om man väl har instrument på daghemmen skall de vara tillgängliga för barnen och inte inlåsta. En idé kan också vara att bygga instrument tillsammans med barnen. På så sätt blir själva byggandet och skapandet en rolig process och sedan får alla barn spela på sitt eget, personliga instrument. (Jederlund, 2011, s. 219–221; Sandö & Myran, 2020, s. 88)

4.6.2 Material

Något som är uppskattat av barnen att använda under musikstunden är bra material och olika roliga instrument. Ett bra basmaterial kan bestå av trummor, rep, sjalar, rock-ringar, ärtpåsar och maracas. Satsa på att köpa något nytt material till varje termin, eller varför inte skapa eget? Många material är lätta att laga själv. Ett bra basmaterial behöver inte vara tidskrävande eller kostsamt. Bra och roligt material får barnen engagerade. Här igen är det bara fantasin som sätter stopp för hur man kan använda och bygga material och instrument. (Eriksson, 2013, s. 130–131)

4.6.3 Att sjunga med barn

Barns röster skiljer sig på många sätt från vuxnas. Som pedagog är det viktigt att man anpassar sången efter barnens röster så att barnen kan vara med och sjunga på ett så rösthygieniskt sätt som möjligt. Det första är att välja rätt tonart. Alla behöver ha en chans att sjunga med och man kan till exempel be barnen starta sången så man hör i vilken tonart som är den mest passande. Man bör även tänka på tonhöjden och sjunga med barnen i deras ljusa tonläge. Barn har inte samma styrka i sin röst och inte heller samma kapacitet i sina lungor till andning och därför kan det vara bra att välja sånger med korta fraser så att barnen hinner andas och inte be barnen ”ta i” för då kan det ofta bli falskt eller skrikigt. (Nivbrant Wedin, 2013, s. 42–44)

4.7 Sammanfattning

Musik är något som kan ses som en demokratisk rättighet. Alla barn gillar musik och musiken är något som har varit med ända från början inne i mammans mage. För att kunna använda sig av musik som metod behöver man enligt Jederlund först vara medveten om musikens uppbyggnad, vilken är rörelse, ljud och rytm. Alla barn har till exempel rytmen i sig och det gäller bara att hitta den. Enligt Jederlund behöver vissa moment ingå i musikstunden. Dessa är uppvärmning, rytm, rörelse, sång och slutligen avslappning. Något som även är viktigt när man håller på med musik för barn är kontinuiteten. Det gäller att ge barnen en återkommande form så att de kan lära sig.

Barn lär sig i samspel med sin omgivning och enligt Bjorkvold sker detta genom att härma. Åberg poängterar däremot att inläringen sker via lyssnandet. I båda fallen är det dock viktigt med vuxna förebilder. Jederlund menar att det finns vissa pedagogiska principer som man bör följa för att uppnå en språkstimulerande verksamhet. Byggstenarna för detta är för

det första att barnets musikskapande skall stå i fokus genom att barnet till exempel får sjunga sin favoritsång hemifrån eller spela fritt på instrument. Den andra byggstenen är processperspektiv vilket innebär att musikskapandet skall ske i en social process där processen är mera betydelsefull än själva resultatet. I processen skall finnas utrymme för b.la. kreativitet, lek och språk. Den tredje byggstenen är att man i den språkstimulerande verksamheten behöver b.la. leka med ljud, rytm samt sjunga och dansa.

För att musiken skall uppnå sitt syfte till fullo är det allra bäst att sjunga live. Det är också viktigt att alla pedagoger tar sig an musiken som metod så att musiken får ta plats i vardagen, både spontant och planerat, och så att musiken inte hamnar på sidan om till exempel på grund av pedagogernas ointresse eller osäkerhet. Musiken är också bra på det sättet för den ger utrymme för att sjunga högt, lågt, snabbt och långsamt och ger även utrymme för att öva på olika färdigheter, till exempel uttal. Pedagogerna har en viktig roll att fungera som förebilder så att barnet kan lära sig genom att lyssna eller härma. Pedagogerna har även en viktig roll genom att b.la. ta vara på barnets spontansång och uppmuntra till denna samt att även planera in musisk verksamhet i vardagen.

Sammanfattningsvis kan man nu säga att det finns en hel del gemensamt för språket och musiken och många orsaker till att man skall använda sig av musik bland annat i den pedagogiska verksamheten för barn. Musik har visats vara till nytta när det kommer till att träna många färdigheter. Som jag tagit upp i teoridelen så tränar musik bland annat minnet och hjärnan, vilket är nyttigt för språkutvecklingen. Ett aktivt musicerande leder även till bland annat bättre färdigheter i läsning, vilket i sin tur påverkar språkutvecklingen positivt. Den fonologiska medvetenheten, d.v.s. medvetenheten om språkets form, är även något som tränas genom musiken, vilket leder till en större medvetenhet om hur språket skall formas. Man kan se det som en rättighet att barn skall få använda sig av musik och ha musik i vardagen eftersom musiken är en så stor del av våra liv och en komplex färdighet för människan. Det finns oändligt många sätt man kan använda sig av för att få in musiken i vardagen och här har pedagogerna en viktig roll. Pedagogerna behöver få in musiken i vardagen på ett lekfullt sätt och musiken skall inte hamna på sidan om som den ibland kan göra.

Att aktivt musicera och lyssna till ny musik har visats ge allra bäst effekt på språkutvecklingen. Barn lär sig även när de får använda alla olika sinnen och musiken är något som stimulerar detta. Alla barn lär sig även på olika sätt, och därför är det bra att ha ett varierat utbud av språkstimulerande metoder där musik ingår. Det finns många

bakomliggande orsaker och motiveringar till varför man skall använda musik som metod och även en rad olika sätt och idéer på hur man kan använda musik som metod. Mitt syfte är nu att genom kvalitativa intervjuer med småbarnspedagoger på daghem ta reda på hur de förhåller sig till musik som metod, hur de använder musik i vardagen samt om de sett att musiken skulle utveckla barnens språk positivt.

5 Undersökningens genomförande

I detta kapitel kommer jag att gå in på själva undersökningsdelen av detta examensarbete. Jag kommer att gå igenom vilken typ av metod jag använt mig av för min undersökning, hur jag valde respondenter samt hur respondenternas sekretess skyddas och vilken typ av analysmetod jag valt för att sedan analysera min undersökning.

5.1 Val av metod

Som metod till denna undersökning valde jag att använda mig av kvalitativa intervjuer. Styrkan i kvalitativa metoder är att de ger en helhetsbild som ger en ökad förståelse för olika sammanhang och sociala processer. I och med att jag ville få en inblick över hur musik används inom daghemmen var jag därmed även ute efter en helhetsbild där en kvalitativ metod skulle passa utmärkt. Kvalitativa studier är även mera flexibla, medan kvantitativa studier är mera strukturerade, vilket också bidrog till att jag valde en kvalitativ metod. På det sättet skulle jag nämligen kunna ställa följdfrågor och utveckla mera under intervjuens gång, om så behövdes. Genom en kvalitativ metod kan man närma sig undersökningen på ett annat sätt än vid kvantitativa metoder. Varför jag valde intervjuer var för att komma ämnet så nära som möjligt. Genom intervjuer får man en bättre grundläggande förståelse av det hela och under intervjuens gång får man hela tiden nya insikter och en bredare uppfattning. Genom intervjuer kan man även ändra eller lägga till någon fråga efter en intervju inför följande ifall så behövs. Genom intervjuer kan man även ställa mera omfattande frågor och kan få ett mera omfattande och helhets täckande svar. (Holme & Solvang, 1991, s. 79–80)

5.2 Val av respondenter

Det första jag gjorde innan jag började skicka ut intervjufrågan var att söka om forskningstillstånd. För att bevara respondenternas anonymitet kommer jag inte att bifoga forskningstillståndet som bilaga, men jag har det sparat till påseende vid behov. När mitt forskningstillstånd hade blivit beviljat tog jag kontakt till en del daghem, såväl kommunala

som privata, och frågade om de ville ställa upp på en intervju. På daghemmen riktade jag mig till dem som var utbildade småbarnspedagoger eller socionom med behörighet som lärare inom småbarnspedagogik eftersom jag ville ha ett pedagogiskt perspektiv på det hela. Mitt mål var att få tag i fyra - sex respondenter och intervju dem om hur musik används som metod på det daghemmet som de själva jobbar. Eftersom det inte finns några daghem specialiserade på musik i Österbotten ansåg jag att det inte var så stor skillnad vilka pedagoger från vilka daghem jag valde att intervju. Jag ansåg att musik är något som används inom alla daghem och eventuellt också i ganska samma utsträckning oberoende till exempel geografisk lokalisering i Österbotten. Jag ville intervju en eller två inom samma daghem och om de valde att vara två så skulle intervjun göras tillsammans med båda. Att utföra flera intervjuer med småbarnspedagoger inom samma daghem ansåg jag inte som nödvändigt eftersom jag troligen då skulle få liknande svar av respondenterna inom samma daghem. Syftet med intervjuerna var att få en inblick av hur musik används som metod i de olika daghemmen i nejden. I första hand ville jag träffa respondenterna öga mot öga men om detta inte skulle vara möjligt kunde ett Teams- eller Skypemöte ordnas i stället. Därför valde jag även daghem i Österbotten så att jag kunde ha möjlighet att eventuellt besöka daghemmen på plats.

5.3 Datainsamling och sekretess

Jag fick tag i fyra olika respondenter genom att jag ringde runt till olika daghem och frågade om någon ur personalen ville ställa upp på intervju. Redan i detta skede betonade jag att intervjun skulle vara anonym och jag skulle inte nämna vem jag intervjuat, från vilket daghem eller vilken kommun. Jag skickade även ut intervju-frågorna på förhand så att respondenterna skulle kunna bekanta sig med dessa så att de skulle kunna förbereda sina svar och på det sättet skulle jag få en mer heltäckande bild av det hela. Är intervjun spontan är det lätt hänt att en del glöms bort att nämnas. I och med det rådande läget med koronan just när jag skulle utföra mina intervjuer blev intervjuerna via teams. I början av samtalet påminde jag om anonymiteten och sa att jag skulle spela in samtalen för att sedan radera dem när jag transkriberat dem till text. Det är också bara jag som har haft tillgång till intervjuerna.

5.4 Analysmetod

När jag hade utfört intervjuerna transkriberade jag dem till text. Jag valde att skriva dem standardsvenska så att man inte skulle kunna koppla ihop svaren med någon dialekt och på

det sättet kunna avgöra på vilket daghem som respondenterna jobbade. Efter att jag hade transkriberat intervjuerna läste jag igenom dem och försökte få en helhetsbild över vad som hade sagts. Därefter började jag koda, eller kategorisera, de svar som jag hade fått. Enligt Glaser och Strauss innebär kodning att man bryter ner, undersöker, jämför och kategoriserar data. (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 241)

När jag hade läst igenom alla intervjuer försökte jag att hitta likheter och olikheter i vad de olika respondenterna hade svarat. Jag försökte även söka svar i intervjuerna på hur musik används på daghem, i vilken utsträckning, med vilket syfte och mål, vilka instrument som används och så vidare. Utifrån svaren jag fått på mina frågor i intervjuerna sammanfattade jag helt enkelt de olika svaren till en resultatredovisning. Jag ansåg att mina frågor var väldigt konkret formulerade så att svaren blev även ganska konkreta vilket innebar att jag inte behövde tolka eller analysera svaren desto mera. Det jag tog fasta på var att utifrån intervjuerna sammanfatta hur musiken användes i vardagen, vilket material som användes, vem av pedagogerna som höll i musikstunderna, hur barnens delaktighet i det hela såg ut, vad som är syftet och målet med musicerandet, vilka positiva effekter pedagogerna märkt på språkutvecklingen till följd av musik samt vilka andra metoder som användes i syfte att främja språkutvecklingen.

Den analys-metod som jag använde mig av var ad hoc-tolkning. Detta är den vanligaste formen av intervjuanalys. I denna används ingen standardmetod till analysen utan det växlar fritt mellan olika tekniker, till exempel meningskategorisering och meningstolkning. Miles och Hubermann exemplifierar 13 olika ad hoc-metoder för skapande av mening i kvalitativa texter. Några av dessa 13 metoder är bland annat att lägga märke till mönster och teman, att ställa samman och se vad som hör ihop med vad, att göra jämförelser samt att uppdelas i faktorer. Jag använde mig av bland annat dessa ad hoc-metoder när jag analyserade mina intervjuer. (Kvale, 1997, s. 184 – 185)

6 Resultatredovisning

Av mina fyra respondenter som jag intervjuade var två socionom YH varav en nu också läste till magister inom småbarnspedagogik. De två andra var barntädgårdslärare respektive dagvårdare som nu vikarierade barntädgårdsläraren. De hade allt mellan 4 – 23 års erfarenhet av att jobba på daghem. De var alla medvetna om att det fanns en koppling mellan språkutvecklingen och musik och att detta var något som påverkade språkutvecklingen positivt. När jag frågade vad de tänker på när de tänker på kopplingen mellan

språkutvecklingen och musik svarade två att de främst kommer att tänka på det utökade ordförrådet som man får genom att sjunga.

”Nog får de ju bättre ordförråd kanske när man sjunger och sånt och man kanske förklarar lite svårare ord om det är något ord som de inte förstår betydelsen av i de här sångerna och sånt där...”

En respondent kopplade det till det mer fysikaliska i språket, det vill säga att man lättare får till ljuden i orden och att man lär sig ordrytmen genom att sjunga. En annan respondent svarade så här: *”det är ju ett sätt att, ett väldigt kravlöst och lekfullt sätt att träna munmotoriken, gehör, röstanvändningen, lungorna och på det viset också stärka språkutvecklingen fysikaliskt...”*. Samma respondent uttryckte sig även som att *”det är ett bra sätt att träna språkutvecklingen för de får en rytm också, alla barn har inte den här normala rytmen i sitt tal och då kan man lite leka fram genom sång eller rytmövningar.”* Alla respondenter var alltså medvetna om att det finns en koppling mellan musik och språkutveckling.

6.1 Musik i vardagen

Att använda sig av musik i vardagen är något som hör till planen för småbarnspedagogik så att alla daghem använde sig av musik var väntat. Det jag märkte var att de spontana musikstunderna var mera förekommande än de planerade. Tre av respondenterna svarade att de sjunger i samlingsen varje dag. Att få in musiken i samlingsen är ett lätt sätt att få rum för språkstimulering, vilket också lyftes fram i översikten av tidigare forskning. (se ovan, s. 17). En respondent sa att de har organiserad musikstund varje dag. Alla sjöng alltså med barnen varje dag nog. Hur ofta det förekom spontant och hur ofta det förekom organiserat varierade. Som sagt fick de spontana musikstunderna större plats än de organiserade. Spontana musikstunder förekom enligt två respondenter ofta i vardagssituationer så som att klä på sig, gå på potta, städa undan efter att man har lekt eller medan man väntade på lunch eller mellanmål. Enligt Jon-Roar Bjørkvold är spontansången viktig och utvecklande (se ovan sid. 17). Att till exempel sjunga på pottan eller vid påklädningen är något som uppmuntras till, vilket även flera respondenter nämnde att de gjorde. En respondent uttryckte sig så här i fråga om att spontant använda musik i vardagen:

”Vi har ganska ofta på musik via högtalaren för att de tycker att det är jätteroligt om de skall till exempel städa undan några kojor och byggen de har haft så om vi sätter på musik

och de får ha på, oftast KAJ och så är det text-tv de vill ha, så har man på den musiken då så då städar de jättebra”.

Ett annat svar på hur ofta spontana musikstunder förekommer och hur de kan se ut var:

”Det kan ju bli faktiskt varje vecka, för ofta när vi dukar på till mellanmål och barnen har städlat undan så samlas de som i en soffan vi har här och då bara för att hålla dem samlade och lugna så sitter vi ofta ner och just tar några rim och ramsor eller sjunger något med dem och de började ett tidevarv här så hade de själva, att då satt några sig framför soffan, och då var de vuxna och sa de ”ja, vad har ni för önskesång?” och så fick någon välja då och så var det barnen då som drog det där så det var riktigt skojigt att de kom på det själva. Men annars så är det ju det där vardagliga, vad man sjunger i samlarna och sådant som man nu inte direkt planerar.”

Två av respondenterna sa att de använder mycket sång, musik och dans i vardagen över lag. En av dem nämnde att *”vi har mycket disco, dans, plockar fram stereon, det kommer mycket önskemål från barnen på sånger som de hört på radion och det blir mycket dans och de härmar ju även ljudet där även om det är på engelska, så det kommer även in lite främmande språk så man tränar på det”*. Att ta med barnens önskesånger och få in dem i den dagliga verksamheten på daghemmen är något som Jederlund förespråkar (se ovan, s. 14–15). Två respondenter nämnde också att de har olika rörelsesånger eller mini-röris ute i naturen eller på gården och att man på det sättet får in musik i andra aktiviteter och i andra miljöer.

I fråga om vilka instrument och hurdant material de använder i sina musikstunder var svaren ganska liknande. Alla svarade att de använde rytminstrument så som maracas, tamburin, trummor mm. Annat material eller instrument som kom på tal var kantele, djur, handdockor, sång-kort samt Ipad, CD-skivor och högtalare. En respondent nämnde också att de ibland brukar använda sig av olika material ute i naturen, så som pinnar och stenar, och att de tillsammans med barnen använder sig av det materialet som instrument för att se vilka olika ljud de kan få ut ur naturmaterial. På ett daghem använde man sig även av kantele, vilket var uppskattat av barnen eftersom de tyckte att kantelen gav ett fint ljud. Det jag märkte i mina intervjuer var att man använde sig av mera instrument och material åt de äldre barnen. En respondent jobbade på avdelning med barn mellan 0 – 3 år och där brukar de bara använda små ägg som maracas åt barnen. Dock använde de sång-kort eller djur och anpassade musikstunden enligt ålder. Att använda kroppen som instrument genom att till exempel klappa händerna eller trumma på magen för att se vilka olika ljud kroppen kan skapa var också något som två respondenter nämnde att de brukar göra. Det här med att

använda kroppen som instrument är något som Jederlund förespråkar (se ovan, sid. 13). Att använda kroppen som instrument och utforska vilka olika ljud som kan komma från den är också en del av planen för småbarnspedagogik. En respondent talade om hur de brukar använda musik och instrument i gymnastiken så att den pedagogiska verksamheten blir ämnesöverskridande.

”Vi använder ofta instrument för att träna hörsel liksom att är det låg tonhöjd eller hög tonhöjd och så gör vi olika saker lite beroende på vilket de hör. Att det här gehöret, man tränar gehöret helt enkelt. Och så rytmen förstås, spelar vi snabbt eller spelar vi långsamt och så rör man sig på olika sätt osv. Leker på det viset. Det blandar vi in igen ofta tillsammans med gymnastiken och använder instrumenten i gymnastiken.”

Inom den teoretiska ramen skrev jag om hur användningen av musik saknar gränser (se ovan, s. 16). Man kan använda det i kombination med att man lär sig matematik, d.v.s. genom matematik-sånger. Jag skrev också om hur man kan ta musiken utomhus, vilket flera respondenter även nämnde att de gjorde.

Vem är det som håller i dessa musikstunder då? De flesta av respondenterna sa att de hade ett delat ansvar personalen sinsemellan. En respondent nämnde att det var hen själv som höll i och planerade musikstunderna på grund av att kollegan inte sjöng så jättegärna. En annan respondent sa att det hade delat upp ansvaret för planerandet av musikstunderna beroende på vem som hade ”inne-tur” var tredje dag. På ett annat daghem var det barnträdgårdslärarna och barnskötarna på avdelningen som höll i musikstunderna på grund av att de andra i personalen på avdelningen inte var utbildade inom småbarnspedagogik eller dagvård. En annan respondent svarade så här:

”Vi vill ju också att våra kollegor skall vara motiverade och engagerade i det dom gör liksom till fullo, så därför har vi sagt som så att man skall göra det man är intresserad av, och förstås också enligt barnens intresse, så vi sjunger nog alla, eller spelar musik eller har liksom nå slag av musikslag i våra samlingar, helt oberoende om vi jobbar som barnskötare eller lärare i småbarnspedagogik. Jag tycker nog att vi har ett väldigt delat ansvar för det där.”

Kan det ändå vara så att alla pedagoger inte känner sig bekväma att ta sig an musiken som metod och hellre överlåter det åt andra? Inom den teoretiska ramen (se ovan, s. 16) lyftes även upp hur ”vanliga” pedagoger skall ta sig an musiken på daghemmen så att de inte endast lämnar till musikpedagoger eller de som är skilt intresserade av musik och enligt resultatet

jag fick av mina intervjuer anser jag att man på de flesta daghem även har ett delat ansvar men att vissa pedagoger ändå väljer att inte hålla i musikstunder. Jag tror att det kan vara något i musiken som väcker känslor av prestationsångest och man tar musiken till en högre nivå än vad den egentligen borde ligga på. Jag anser att fokuset i musiken skall vara på att det skall vara roligt och skoj-samt och inte fokus på hur rätt man spelar eller hur rent man sjunger. Fokuset borde skifta så att alla, såväl pedagoger som barn, ser musikstunderna som något roligt och lärorikt och inte som något som måste ligga på en viss nivå helt resultatmässigt. Enligt de respondenter som jag intervjuade så verkade ju det nog som att musikstunderna också var något roligt och givande och inte en press.

Enligt planen för småbarnspedagogik skall barn få bekanta sig med musik på ett lekfullt sätt. Som jag nämnt i den teoretiska delen skall barnen få sjunga, röra sig till musik, rimma och ramsa och spela instrument. Barnen skall även få uttrycka sin fantasi när de lyssnar till musik genom att till exempel måla vad de hör. Alla respondenter sa att de sjöng varje dag, rimmade och ramsade samt spelade instrument. Flera respondenter sa också att de burkar måla samtidigt som de lyssnar till musik, vilket är ämnesöverskridande och samtidigt gynnar barnens fantasi. En respondent uttryckte sig som att musiken är ett kravlöst och lekfullt sätt att lära, man kan leka sig fram genom sång och rytmövningar för att öva till exempel på barnens rytm eller uttal. Alla respondenter nämnde det här med rim och ramsor också, att det är ett bra och lekfullt sätt att träna språket på.

6.2 Barnens delaktighet

För att barnen skall få ut så mycket som möjligt av musikstunderna behöver de ju självklart vara delaktiga själva också. Enligt planen för småbarnspedagogik så lär sig barn genom arbetssätt som främjar delaktigheten och kreativiteten. Barns delaktighet i musikstunderna kom ganska automatiskt enligt respondenterna. Det som de allra flesta respondenter lyfte fram var att barnen ofta själva fick önska sånger vilket då stärker delaktigheten. En respondent sa så här när jag frågade om barnens delaktighet:

”Vi har nog nästan alltid någonting liksom så där lite planerat att om vi håller på med ett visst tema så då kör vi kanske dom sångerna och övar in dom sångerna lite mera, men det kommer alltid önskemål och vi beaktar alltid önskemålen också. Och likadant i gymnastikstunderna så tar vi på vara ifall de önskar liksom att hoppa på eller om de vill ha instrument och lyssna till dom och vi har det här med takt och eller olika rörelser till olika ton osv. Så jo, jag tycker att barnens delaktighet får vara med, den är synlig.”

Men för att få barnen delaktiga tänker jag mig att det behövs en inkluderande och varm miljö där barnen känner att de får ta plats, får synas och vågar vara delaktiga. Jag frågade en respondent hur de får barnen delaktiga eller om det kommer automatiskt och hen svarade så här: *”Jag måste nog säga att oftast så sköter det sig själv. Och det är också för att vi har en väldigt tillåtande miljö.”* En annan respondent sa att de får barnen delaktiga genom att aktivera dem, till exempel genom olika rörelsesånger, berättelser och liknande. *”Och just med de här djuren, de har de nog tyckt om, just att man kanske gör en liten grej att ”idag när jag körde till jobbet så stod en hare mitt på vägen och så ville den komma med till dagis” att man lite gör det till en saga eller någon rolig grej.”*

Jag frågade också av respondenterna om de hade några konkreta tips på hur de får barnen delaktiga. En respondent svarade att de brukar låtsas att de kör tåg med barnen och sen kanske de hamnar i en skog och sjunger ”jag leker träd” eller något liknande när de är framme i skogen. En annan respondent sa att de burkar kunna lägga upp bilder på väggarna så att när de sjunger skall barnen hämta den bilden som de sjunger om. På så sätt får de barnen delaktiga. Att bara sitta stilla på bänken ansåg den respondenten inte var så givande för barnen. Att använda sig av sång-kort var också ett tips en respondent gav. På det sättet får barnen välja kort och väljer det ett kort med t.ex. en spindel så kan man sjunga ”imse vimse spindel”. En annan respondent poängterade det där med att använda musik spontant och sa att man inte behöver sätta all energi på att få in musiken i en och samma samling utan att man kan ta det lite mera spontant, vilket kanske också motiverar barnen. Att använda instrument och rörelsesånger är också ett sätt att engagera och få barnen delaktiga, vilket några respondenter nämnde.

6.3 Syfte, mål och resultat

Ett av målen med musiken i planen för småbarnspedagogik är att man skall stärka barnens intresse för musiken. När jag frågade mina respondenter om vad syftet och målet för musiken var på deras daghem fick jag lite olika svar. En respondent svarade att ett av målen nog var att försöka väcka deras intresse för musik och instrument. Samma respondent sa att de försöker få barnen att uppmärksamma vad musiken kan göra, till exempel att man kan känna sig lugn i hela kroppen om man sitter och målar med vattenfärg samtidigt som man lyssnar på musik. Två respondenter uttryckte att språkutvecklingen var det huvudsakliga målet och orsaken till att man använde musik.

”Det är nog för att påverka språket... Vi har det som mål nästan på alla här i gruppen, att stöda språkutvecklingen, och just genom musik och sång och ramsor som rimmar och på det viset tränar vi. Och så klart när vi pratar hela tiden. Det är nog som språkutvecklingen varför vi nöter på med musiken...”

”...Så musiken och sången är en del av vår språkstimulerande verksamhet helt enkelt. Inte bara det här med språket utan också det här med att träna röst användningen, gehöret, att härma osv, munmotoriken, hörselsinnen och att bli bekant med olika sånger, musikstilar och instrumenten osv ... Det är till fördel för många saker inom barnets utveckling. Men för oss så har nog den här språkliga betydelsen, vi tar fasta på den väldigt starkt.”

En annan respondent nämnde att målet och syftet med musikstunderna var att barnen skulle få upplevelser med hela kroppen. Målet var också känslor, ord-rytm och att använda kroppen som instrument, vilket även är målen och syftet med musiken enligt planen för småbarnspedagogik (se ovan sid. 2). En annat syfte med musiken, som en respondent nämnde, var att få ett varierat program helt enkelt. Musiken fungerade som en programpunkt. Samma respondent betonade även delaktigheten i musiken, att det är ett bra sätt att få barnen delaktiga, för även om man inte kan sången kan man vara med och lyssna eller nynna eller röra på sig o.s.v. Inom den teoretiska ramen (se ovan, sid. 14) lyftes upp hur musiken kan användas för olika ändamål. Där nämndes att musik till exempel kan användas som en aktivitet eller programpunkt, vilket en respondent då nämnde. Musiken kan också användas som en träningsmetod för till exempel språkutvecklingen, vilket i sin tur två respondenter nämnde. Så de olika sätten man kan använda musik på anser jag även representeras av daghemmen.

Vad blir då resultaten av att använda sig av musik som metod? Inom den teoretiska ramen tar jag upp att musiken främjar läsningen och förbättrar minnet (se ovan, s. 3 – 4). I samma kapitel nämner jag även den tyska studien där en av forskarna, Blank, poängterade att barn lär sig språk genom sångtexter. Några respondenter poängterade även detta, att ordförrådet nog ökade genom att sjunga och att man kanske behövde förklara vissa ord och på så sätt lärde sig barnen nya ord. Något som nämndes inom den teoretiska ramen (se ovan, s. 9) var att musikterapi utvecklar tal och språk. Nu var ingen av de respondenter jag intervjuade musikterapeuter, men en respondent nämnde faktiskt att de har en specialbarntädgårdslärare inom kommunen som använder sig av musikterapi och att det har gett resultat.

Det ”vidgade språk begreppet” innebär att barn lär sig genom att använda alla sinnen (se ovan, s. 10). Flera respondenter nämnde att de inkluderar flera sinnen i verksamheten. Till

exempel det här med att måla eller rita när man lyssnar till musiken eller att röra på sig till musik. Inom den teoretiska ramen (se ovan, s. 10) tog jag också upp att det som har visats ge allra bäst effekt på språkutvecklingen är att aktivt musicera och lära sig nya sånger. Två av respondenterna sa dock att de inte sett resultat på språkutvecklingen genom att använda musik. En orsak till det var att barnen var på avdelningen under så kort tid att personalen inte hann följa med deras språkutveckling. Dessutom tror jag också att det kanske inte alltid är något man lägger märke till eller observerar, men att det nog finns där ändå.

Något som tre respondenter nämnde var att de har sett att musik som metod har gett resultat på språkutvecklingen hos de barn som har ett annat modersmål än svenska, det vill säga att man på daghemmen för det mesta har sjungit på svenska och det har lett till resultat för barn med annat modersmål. En respondent sa så här:

”Det som vi märker är till exempel de här barnen som har svenska som ett andra språk, eller inte alls över huvud taget svenska, alltså de pratar främmande språk, så de vågar uttrycka sig genom musiken och i gruppen när vi sjunger.”

Det som två av respondenterna påpekade här var att man på ett lekfullt och kravlöst sätt kan utforska språket genom musiken. *”...Och där övar man ju på språket utan att det är någon press eller att man säger att någon säger fel eller uttalar fel, utan de får ju bara öva det och alla hör ju inte att de säger fel då heller kanske, utan de får bara öva.”*

Musiken fungerar som en god förutsättning att lära sig ett annat språk genom att man i musiken kan härma främmande språk (se ovan s. 15). Det är också genom sången som man kan lära sig de första orden. Denna teori syntes alltså i praktiken genom att tre respondenter nämnde det här med att lära sig ett annat språk genom musiken.

Något som också kom fram i intervjuerna var att barnen utvecklar sitt språk genom musiken tack vare att man i musiken och sången kan ta in olika ord att öva på. Till exempel kan alla barn inte uttala ”r” och då kan man genom sången öva på detta på ett lekfullt och enkelt sätt. På min fråga ifall de har märkt att musiken gett resultat på språket svarade en respondent så här:

”...Jo vi har nog märkt att det ger resultat, speciellt för de som har svagt språk, svag artikulation, och ett främmande språk till exempel att det här är ett sätt att härma ljuden som vi har i vårt språk och hitta sin egen röst o.s.v....”

En annan respondent sa att ”...*De som nu har lite talsvårigheter eller kanske inte kan säga R, att där kommer de ju också kanske lite på ett naturligt sätt bara in att man övar på språket.*”

Inom den teoretiska ramen (se ovan, s. 16) nämndes att musiken kan vara en väg in i delaktigheten och att barnen på det sättet kan utveckla sitt språk genom att man börjar leka med andra och då får prata med andra barn. En respondent nämnde också detta att hen hade märkt framsteg på inåtvända barn till följd av musiken. Hen uttryckte sig så att musik hjälper åt inåtvända barn. Så det är ett annat resultat av vad musiken kan föra med sig.

6.4 Andra metoder

Fastän musik är en bra metod att använda för att främja språkutvecklingen är det ju inte den enda metoden som fungerar. Jag frågade respondenterna vilka andra metoder de använder för att främja språkutvecklingen och alla svarade de att de använde sig av böcker, sagor, rim och ramsor m.m. Vardagsspråket betonades också. En respondent svarade att de oftast tar till musik dock för att det är så medryckande, och därför ansåg respondenten att just musik var en så bra metod. En annan respondents tankar om musiken var: ”*barnen har liksom inte tålmod att lyssna på den där boken men just musiken, den har de alltid ro med. Vi brukar också sjunga om de inte kan somna, så sjunger vi vaggvisor.... så vi sjunger ganska mycket.*”

En annan respondent poängterade att man behöver ha ett brett utbud av olika metoder för att alla barn lär sig på olika sätt och tar till sig olika av olika metoder:

”*Så vi tror nog kanske mera på det här att det skall vara ett varierat utbud av olika sätt att stimulera språket, och allt är hemåt. Allt man bara kan göra är hemåt för att alla barn lär sig olika och för vissa är det här musikaliska väldigt starkt och något som stimulerar dem mycket lättare än att vi tex berättar sagor. Så det behöver vara lite av varje för att man skall nå ut till varje barn. Och vissa barn tar till sig allt, det är så olika.*”

Detta var en respondents tankar kring att i vardagsspråket främja språkutvecklingen och vilka metoder som fungerar bäst: ”*Vi har till exempel en som säger ”det här är en målare” när han har en pensel och då upprepar man bara att ”ja, en pensel”. Inte kan jag säga att något har varit bättre eller sämre men det är ju bara att man tar in olika saker för lite variation.*”

En respondent nämnde att de brukar ha ”mun-gympa” för att främja den fysikaliska språkutvecklingen:

”I stället kanske det har varit att man har rim och ramsor och ”mun-gympa”, det finns flera olika typ sagor att ”nu städar jag på vinden” – och så skall man föra tungan upp i gommen. Det kanske man i stället gör om vi skulle ha någon som man ser att har något ergonomiskt med munnen och sånt där fysiskt som inte skulle funka, så då kanske man tar mer till sånt i stället”.

Samma respondent nämnde även att de använder sig av stödtecken på daghemmet för barn som inte själv kan kommunicera, och på så sätt utvecklas då deras språkutveckling. När de sjunger kan de då ha med stödtecken och så får barnen inövat ordförrådet på sådant sätt även fast de inte kan kommunicera med ord. De andra barnen på daghemmet tyckte även att det var jätteroligt att använda sig av tecken och kommunicera på det sättet.

7 Slutdiskussion

När jag började på med detta examensarbete var jag mycket väl medveten om att musik påverkar språkutvecklingen positivt och jag kunde även anta att musik som metod användes till ganska stor utsträckning runt på olika daghem eftersom musik är en del av läroplanen inom planen för småbarnspedagogik. Det jag spontant tänkte på när jag förknippade musik med språkutveckling var ett bättre ordförråd och att få öva på uttal. Efter detta arbete inser jag att musik ger så mycket mera än bara ett bättre ordförråd. Musiken hjälper också till med den mer fysikaliska delen av språkutvecklingen och som jag har tagit upp i teorin så är musik nyttigt för b.la. främjandet av delaktigheten och stimulerande för hjärnan.

Syftet med detta examensarbete var att beskriva småbarnspedagogers syn och iakttagelser kring hur musik påverkar språkutvecklingen hos barn och hur pedagogerna använder sig av musik som metod i det pedagogiska arbetet på daghemmen. Genom mina intervjuer kom jag till insyn med att musik kan fungera som metod för så mycket inom språkutvecklingen, till exempel övning av uttal, till hjälp med utvecklingen av språket helt fysiskt, b.la. munmotorik och röst användning, samt gehör, hörsel m.m. Musik är alltså något som ger övning i en mängd olika färdigheter som har med språkutvecklingen att göra. Fastän alla respondenter nog var medvetna om att språket utvecklades och hur språket utvecklades till följd av musik, fick jag ändå den uppfattningen om att det inte alltid var så lätt att se hur speciellt musiken påverkar språkutvecklingen i vardagen. Det som många nämnde var ju att de såg framsteg på språkutvecklingen till följd av musik ifall det gällde ett barn med annat modersmål än svenska, men hur språkutvecklingen tog sig i uttryck för barn med svenska som modersmål var svårare att se. Alla respondenter var nog medvetna om att språket utvecklas till följd av

musik och var även medvetna om hur språket utvecklas. Varför den konkreta språkutvecklingen är så svår att se tror jag kan bero på att språkutveckling är svårt att mäta. Det finns ingen mätare för språkutveckling och för att se den behöver man följa barnen under en längre tid i deras utveckling, vilket man kanske inte alltid har möjlighet till på grund av personalbyte och att barnen kanske byter grupp. Barns språkutveckling sker också i de flesta fall automatiskt till följd av att barnet spenderar tid runt andra vuxna och får höra talat språk, vilket betyder att de flesta barn har alla möjligheter till en god språkutveckling även utan musik som metod. Det är nog också svårt att se konkret vilka metoder som ger bäst resultat på språkutvecklingen, och som en respondent nämnde så är det allra bäst att använda ett varierat utbud av språkutvecklande metoder eftersom alla barn lär sig på olika sätt. Mitt syfte var ändå att undersöka hur småbarnspedagoger anser att språkutvecklingen främjas till följd av musik som metod. Hur språkutvecklingen främjas syntes som sagt speciellt bra hos barn med annat modersmål än svenska genom att de lär sig det svenska språket genom att lära sig bland annat svenska ord i svenska sånger. Det som också kom fram genom intervjuerna var hur musik kan träna det fysikaliska genom att man använder sin röst, får träna olika uttal, får träna sina lungor o.s.v. Några respondenter nämnde bland annat detta med att man kan öva på att uttala bokstaven "R" genom sången och musiken på ett lekfullt sätt. På så sätt kan man även förstå att musik är språkutvecklande och språket främjas genom att barnen får öva på det fysikaliska med språket genom musiken. Även fast det inte alltid är så lätt att mäta helt konkret i vardagen fick jag svar på hur språket kan utvecklas och till följd av musik som metod och vilka färdigheter som kan övas genom musiken. Det som också kom fram var att effekterna av musik-terapi verkligen syntes, nämligen att barnet fick bättre språk och tal.

Något som jag tog upp inom den teoretiska ramen var hur musik och sång kunde bidra till delaktighet och att man genom musiken kan känna en samhörighet med andra barn. Detta var också något som kom upp under mina intervjuer, vilket jag tyckte var fint att se. En respondent nämnde att hen ansåg att inåtvända barn tog mera plats till exempel under musikstunder och att de fick uttrycka sig genom sången. Att inåtvända och blyga barn, som kanske inte annars tar plats eller pratar, uttrycker sig inom musiken och sjunger med leder ju inte bara till delaktighet och samhörighet utan även till språkutveckling i form av att de genom sånger övar på sitt språk och uttryck.

Jag hade en förutfattad mening om att musik skulle användas väldigt organiserat och på en viss tid och plats, men det som kom fram i undersökningen var snarare att musik används väldigt spontant. Att musik används spontant tror jag kan göra musiken mera lekfull. När musiken får ta plats i vardagen på ett oplanerat, icke organiserat sätt tror jag att det blir mera

avslappnat och roligt. Även planerade musikstunder kan absolut vara roliga och avslappande också, men jag tror att det kanske lägger en större press på att man skall uppnå något visst mål eller resultat. Att musiken används i vardagen på ett spontant sätt gör även att barnen lär sig och tränar vissa färdigheter utan att ens vara medvetna om det. Musik som metod användes även i en bred utsträckning och mycket varierad form. Till exempel kom det fram att de använde musik på discon, till dans, de kunde sjunga vid påklädningen eller utomhus. Musiken användes i alla möjliga olika vardagliga situationer och var nog en stor del av den dagliga verksamheten. I och med detta anser jag också att jag fick svar på den andra delen av syftet, nämligen hur pedagogerna använder sig av musik som metod. Musik som metod användes genom att öva på munmotoriken, öva på uttal, öva på gehöret via till exempel instrument, öva upp sin lungkapacitet m.m. Musiken fick ta plats i samlingarna, på gympan, i väntan på mellan-mål o.s.v. Att ta vara på barnens spontan-sång är även väldigt viktigt, vilket jag lyfte upp inom den teoretiska ramen. Att musiken får ta plats på ett spontant sätt under alla möjliga vardagliga aktiviteter tror jag bidrar till och uppmuntrar barnen till spontan-sång. Några respondenter nämnde också att de nog tog vara på barnens initiativ till sång och barnens spontan-sång.

En frågeställning jag hade inför detta examensarbete var ifall musik användes i syfte för att främja barns språkutveckling. En fundering var också vad målet med musiken var. När jag började min undersökning så tänkte jag att barnens språkutveckling nog främjades av musisk verksamhet men att det nog inte var språkutvecklingen som låg i fokus under musikstunderna. Jag hade nog inte heller tänkt att målet med musiken var att främja språkutvecklingen, utan att målet var att ha roligt och få ha musik som en programpunkt och att språkutvecklingen där också hamnade på sidan om som en bonus. Efter denna undersökning inser jag ju att ett av de huvudsakliga syftena med musik som metod i den pedagogiska verksamheten faktiskt är språkutvecklingen. Även fast musik också användes som en rolig grej och ett avbrott i verksamheten så låg det ofta en tanke bakom att det nog var språkutvecklande och målet var främjande av språkutvecklingen. Sammanfattningsvis kan man alltså konstatera att musik är språkutvecklande och används i syfte för detta. Musik som metod används också i en bred utsträckning i ett varierat utbud i verksamheten på daghem.

7.1 Kritisk granskning

Syftet med detta arbete var att undersöka hur musik används som metod för att främja språkutvecklingen hos barn samt hur pedagoger anser att musik påverkar språkutvecklingen.

Jag bestämde mig för att ta upp teori om varför musik är nyttigt, hur musik och språk hänger samman samt teori angående musik som metod, till exempel hurudan musik som är passlig att använda i främjandet av språkutveckling, vad pedagogernas roll i det hela är och hurudana redskap man kan använda när man använder sig av musik som metod. Jag valde även att fokusera mycket på de positiva effekterna som musik för med sig på olika plan. Att ta upp teori om varför man kan använda sig av musik för att främja språkutvecklingen, varför musik är så nyttigt samt teori om musik som metod ansåg jag var ett bra teori-underlag som gav kött på benen inför undersökningen kring hur musik används som metod på olika daghem samt hur musik påverkar språkutvecklingen hos barn. Teorin gav mig en förberedelse för undersökningen och jag anser även att den teori jag tog upp är nyttig för läsaren för att få en inblick i varför just musik kan användas som metod.

Att undersöka hur musik används som metod på daghem för att främja språkutvecklingen anser jag att jag fick en bra inblick i. Jag ville få en kartläggning över hur det ser ut på olika daghem just kring detta. För att jag skulle fått en ännu bredare bild av det hela och en ännu större kartläggning hade jag kunnat intervjua flera småbarnspedagoger. I något skede funderade jag på att skicka ut en enkät för att nå ut till ännu flera respondenter, men jag valde att inte göra det eftersom enkäter oftast kan bli glömda i inkorgen och man kanske inte får svar. Genom intervjuer fick jag även bredare svar på mina frågor än vad jag skulle kunnat få via en enkät. I och med antalet småbarnspedagoger jag intervjuade blev resultatet mera av en inblick i hur musik används som metod och jag anser att en kartläggning hade blivit mera heltäckande. Samtidigt anser jag att jag fick en ganska bra bild av det hela ändå, även fast respondenterna bara blev fyra.

Att undersöka hur musik påverkar språkutvecklingen är något man inte kan ta sig an genom bara intervjuer. Syftet blev därför att undersöka pedagogernas syn på saken. Som jag kom fram till i resultatet så var det ganska svårt för pedagogerna att avgöra musikens inverkan på språkutvecklingen eftersom musik inte är den enda metod som används. Att musiken har en inverkan var de nog alla överens om men att undersöka detta desto mera blev för brett för detta examensarbete. Det som kom fram allra tydligast var ju att musik fungerar som en bra metod att lära sig språk hos barn med annat modersmål än svenska samt att musiken tränar en rad olika färdigheter.

Valet av metod anser jag var det bästa för denna undersökning. Som jag nämnde så hade jag kunnat få en bredare kartläggning med enkäter, men då hade jag inte fått samma djup i frågorna och kartläggningen hade blivit ganska ytlig och tråkig. På grund av det rådande

läget med covid-19 kunde jag inte åka till daghemmen fysiskt och intervju på plats, vilket var lite synd. Med en intervju på plats tror jag det hade blivit mera diskussion och ännu mera fördjupning i frågorna än vad det blev nu över teams. När man får prata öga mot öga väcks diskussionen till liv på ett annat sätt.

Vad det gäller intervju-frågorna så anser jag att de gav mig svar på det jag ville ha. I och med att jag använde samma frågor till alla respondenter kunde jag lätt jämföra och sammanfatta resultatet till en mindre kartläggning och jag fick en bra inblick i hur musik används som metod och vilken plats musiken har på de olika daghemmen. Jag anser även att frågorna var konkret formulerade och svaren jag fick blev därför även konkreta och jag behövde inte analysera desto mera. Jag skickade även ut frågorna på förhand, vilket jag anser vara tacksamt, för då kunde respondenterna förbereda sig så att de fick med allt de ville ha sagt. Tack vare en intervju fick jag också väldigt breda svar som berikade min undersökning.

Under processen med detta examensarbete har jag lärt mig mycket. Förutom att jag fick svar på syftet med detta arbete fick jag även lära mig mycket nytt på sidan om. Musik är något som är ett stort intresse för mig och det känns positivt att musik används i så stor utsträckning. Jag ser framemot att själv i eventuella framtida jobb på daghem få använda mig av musiken och själv se hur språket utvecklas till följd av det. Till slut vill jag tacka alla som ställt upp på mina intervjuer samt tacka mina handledare som har handlett och hjälpt mig genom hela denna process.

8 Källförteckning

Ashby, E. (2019). *Språkstimulera mera! Att stötta barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Bjar, L. & Liberg C. (2010). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur

Dahlbäck, K. (2011). *Musik och språk i samverkan – en aktionsforskningsstudie i åk 1* (licentiate thesis, ArtMonitor, 27). Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/27887>

Eren, B. (2017). Music and Dyslexia: The Therapeutic Use of Instrument (Piano) Training with a Child with Dyslexia (A Case Study). *Journal of Education and Practice*, 8 (23), 97 – 108. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED577839.pdf>

Eriksson, M. (2013). *Musik i förskolan – inspiration och lärande i sagans värld*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Foran, L. M. (2009). Listening to Music: Helping Children Regulate Their Emotions and Improve Learning in the Classroom. *Educational Horizons*, 88 (1), 51 – 58. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ868339.pdf>

Hofvander Trulsson, Y. & Houmann, A. (2015). *Musik och lärande i barnets värld*. Lund: Studentlitteratur.

Holme, I.M. & Solvang, B.K. (1991). *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Jederlund, U. (2011). *Musik och språk – Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling och lärande*. Stockholm: Liber.

Kibsgaard, S. (2019). *Vägar till språk i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lilliestam, L. (2020). *Lyssna på musik – upplevelser, mening, hälsa*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag.

Moreno, S. (2009). Can Music Influence Language and Cognition? *Contemporary Music Review*, 28 (3), 329 – 345. Doi: 10.1080/07494460903404410

Nettelbladth, U. & Salameh, E-K. (2007). Språkutveckling och språkstörning hos barn, del 1 – Fonologi, grammatik, lexikon. Lund: Studentlitteratur.

Nivbrant Wedin, E. (2013). Utveckla språket med musik – rörliga rytmer och toner att ta på. Hestra: Isaberg förlag.

Pienaar, D. (2012). Music Therapy for Children with Down Syndrome: Perceptions of Caregivers in a Special School Setting. *Kairaranga*, 13 (1), 36 – 43. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ976663.pdf>

Riddersporre, B. & Söderman, J. (2012). *Musikvetenskap för förskolan*. Stockholm: Natur & Kultur.

Sandö, H. & Hansson Myran, I. (2020). *Språkarbeta, systematiskt, lekfullt och utforskande*. Stockholm: Natur & Kultur.

Utbildningsstyrelsen. (2018). *Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018*. Tillgänglig: https://www.opf.fi/sites/default/files/documents/grunderna-for-planen-for-smabarnspedagogik-2018_0.pdf

Vesterlund, M. (2012). *Musikspråka i förskolan – med musik, rytmik och rörelse*. Stockholm: Liber.

Wallace, W. T. (1994). Memory for music: Effect of melody on recall of text. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 20 (6), 1471–1485. Doi: 10.1037/0278-7393.20.6.1471

Westerlund, M. (2009). *Barn i början – språkutveckling i förskoleåldern*. Stockholm: Natur & Kultur.

1. Vad är din utbildning och hur länge har du jobbat på daghem?
2. Vilken åldersgrupp av barn jobbar du med?
3. Hur tänker du kring kopplingen mellan musik och språkutveckling? Hur skulle du beskriva kopplingen?
4. Hur använder ni musik i vardagen? Vilken plats har musiken i vardagen?
5. Hur ofta har ni organiserade musikstunder? Hur ofta förekommer spontana musikstunder?
6. Hurudant material eller instrument använder ni er av i musikstunderna?
7. Vem är det som håller i musikstunderna? Är alla pedagoger delaktiga eller är det vissa som alltid ansvarar över dem?
8. Vilken roll har barnen i musikstunderna?
9. Vad är syftet och målet med musicerandet?
10. Hur använder ni musik i syfte att främja språkutvecklingen?
11. Har ni märkt några positiva effekter på barns språkutveckling till följd av musiken och musicerandet? I så fall, hurudana?
12. Finns det andra konkreta exempel på hur musik skulle ha påverkat språkutvecklingen? Eller finns det andra metoder som ni tycker ger bättre resultat?
13. Använder ni er någon gång av musik som metod till barn som behöver extra stöd i sin språkutveckling? I så fall, hur?